

BOELENS DÓRA¹ – HUSZTI ÉVA²

NEHEZÍTETT PÁLYÁN

Akkulturációs stratégiák változásai magasan képzett migráns fiatalok körében a pandémia árnyékában

<https://doi.org/10.18030/socio.hu.2022.4.104>

ABSZTRAKT

A tanulmány Magyarországon élő magasan képzett fiatal bevándorlók akkulturációs stratégiájával foglalkozik. Az akkulturációs folyamatok értelmezése kulturális és kapcsolati dimenziókban történt. A kapcsolathálózatok összetételének vizsgálata az úgynevezett személyes kapcsolathálózati térkép segítségével zajlott, ami lehetővé tette a kapcsolatok fizikai elérhetőségének, kulturális hovatartozásának és érzelmi közelségének vizsgálatát. Az adatgyűjtés kvalitatív és kvantitatív technikák ötvözésével, két hullámban zajlott. Bár alacsony elemszámmal (N=30), de ugyanazon személyek megkérdezésére került sor az első regisztrált koronavírus-fertőzés hazai megjelenése előtti időszakban (2020 eleje), valamint a szigorú járványügyi korlátozások időszakában (2021 eleje). A kedvező szociodemográfiai jellemzőkkel rendelkező válaszadók mindkét évben kiterjedt kapcsolathálózattal rendelkeztek és kapcsolathálózatuk kiterjedtsége csak enyhe mértékű csökkenést mutatott. A válaszadók többségénél a befogadó ország irányába történő orientáció gyengült, az akkulturációs stratégiák a dezintegráció irányába mozdultak el. Az egocentrikus kapcsolathálózatok összetételét illetően a befogadó társadalomhoz tartozó, elsősorban gyengébb kötésű, integrációs akkulturációs stratégiát elősegítő kapcsolatok aránya csökkent, míg a szeparálódó, transzmigrációs és izolálódó stratégiát támogató saját etnokulturális csoporthoz vagy más migráncsoportokhoz tartozó kapcsolatok aránya növekedett. Jelen tanulmányban a fenti folyamatok mélyebb vizsgálatára és megértésére teszünk kísérletet. A tanulmány célja a különböző akkulturációs stratégiák és azok változásainak kvalitatív jellemzése.

Kulcsszavak: akkulturációs orientáció, kapcsolathálózat, Covid19, PSN térkép

1 ELTE Társadalomtudományi Kar

2 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Politikatudományi és Szociológiai Intézet

THE CHANGES OF ACCULTURATION STRATEGIES AMONG HIGHLY SKILLED IMMIGRANT YOUTH IN THE YEAR OF THE PANDEMIC

ABSTRACT

The study deals with the acculturation strategies of highly skilled young immigrants living in Hungary. The acculturation processes are interpreted in cultural and relational dimensions. The composition of the contact networks was investigated by means of the so-called personal contact network map, which allowed for the examination of the physical availability, cultural affiliation and emotional closeness of the contacts. Data collection was carried out in two waves, using a combination of qualitative and quantitative techniques. Although with a low number of participants (N=30), the same individuals were interviewed in the period before the first recorded coronavirus infection in the country (early 2020) and in the period of strict epidemiological restrictions (early 2021). Respondents with favourable sociodemographic characteristics had an extensive network of contacts in both years and the extent of their network of contacts showed only a slight decrease. For most respondents, the orientation towards the host country had weakened and acculturation strategies had shifted towards disintegration. In terms of the composition of the egocentric networks of contacts, there was a decrease in the proportion of contacts belonging to the host society, mainly of weaker ties, promoting integration acculturation strategies, while there was an increase in the proportion of contacts belonging to respondents' own ethno-cultural group or to other migrant groups, promoting a segregationist, transmigration and isolationist strategy. In this paper, we attempt to explore and understand these processes in more depth. The aim of the study is to qualitatively characterise the different acculturation strategies and their changes.

Keywords: acculturation orientation, contact network, Covid-19, PSN map

NEHEZÍTETT PÁLYÁN

AKKULTURÁCIÓS STRATÉGIÁK VÁLTOZÁSAI MAGASAN KÉPZETT MIGRÁNS FIATALOK KÖRÉBEN A PANDÉMIA ÁRNYÉKÁBAN

BEVEZETÉS

Az egyént körülvevő kapcsolathálózat, a társas kapcsolatok jelentősége a földrajzi mobilitás és az azt követő integrációs folyamat során felbecsülhetetlen. A témában végzett kutatások bebizonyították, hogy a kapcsolatok a migráció mellett döntő egyének szelekciójában, a kapcsolatok által elérhető javak (információk, erőforrások) pedig a migrációs döntésben, a célországok kiválasztásában és magában a migrációs folyamatban is szerepet játszanak. Egyéni szinten nagyobb valószínűséggel döntenek a migráció mellett azok, akiknek vannak kapcsolataik a célországban, ugyanakkor közösségi szinten nagyobb arányban emigrálnak olyan közösségekből, ahonnan már sokan kivándoroltak és rendelkeznek migrációs tapasztalatokkal (Massey–España 1987, Massey–Espinosa 1997, Massey et al. 2001, Gödri 2010). A migráns kapcsolathálózatok nem csak a migrációs döntést és a migráció fennmaradását befolyásolják, hanem a befogadó országban történő kezdeti adaptációra és hosszú távú beilleszkedésre is hatással vannak (Csepeli–Örkény 2017). A célországban élő rokon, baráti, ismerősi kapcsolatok egyrészt csökkentik a marginalizáció esélyét, ugyanakkor segíthetik vagy hátráltathatják a befogadó országba történő beilleszkedést (Hautzinger–Hegedüs–Klenner 2014). A migráns személyek kapcsolathálózatának vizsgálata több társadalomkutatót is foglalkoztat az utóbbi években (pl. Lubbers, Molina, Gödri), a téma jelentősége a társadalmak diverzitásának növekedésével egyre aktuálisabb. Az egyéni kapcsolathálózat változását leginkább megragadó karavánmodell, mely az életút során történő kapcsolathálózati változásokra koncentrál, alkalmas keret a téma tárgyalásához (Antonucci–Ajrouch–Birditt 2014, Kahn–Antonucci 1980).

A jellemzően erős kapcsolatok által elérhető társas támogatások jelentősége a Covid19-járvány kitörése óta még nagyobb lett, azonban a migráns személyek azon kapcsolataik, akiket hosszabb ideje vagy egész életükben ismernek, a kibocsátó országukban élnek. A Covid idején az utazási korlátozások bevezetésével a befogadó országon kívül élőkkel történő személyes kapcsolattartás a korábbinál is bonyolultabbá vált, esetenként ellehetetlenedett, ugyanakkor a befogadó országban élő, újabb kapcsolatokkal való érintkezési pontok (oktatási intézmények, munkahelyek, szabadidős tevékenységek helyszínei) is rendkívüli módon korlátozódtak.

Tanulmányunkban arra vállalkozunk, hogy részletesen megvizsgáljuk az akkulturációs stratégiák változását egy sok szempontból speciális és viszonylag kis mintán (N=30) a pandémia első időszakában. 2020. és 2021. január–márciusban Magyarországon élő külföldi hallgatókkal és magasan képzett, munkaviszonnyal rendelkező fiatal bevándorlókkal készítettünk interjúkat. Az adatfelvétel során feltárt egyéni kapcsolathálózatok összetételének értelmezése a *Personal Social Network* (PSN) térkép használatával történt. A tanulmány fókuszában az egyéni kapcsolathálózat összetételének változása és az ezek mentén kialakuló akkulturációs stratégiák vizsgálata áll egy speciális időszakban. Kutatási kérdésünk az volt, hogy melyek azok az akkulturációs stratégiák, amelyek valószínűbbé váltak a pandémia alatt, és hogyan változtak meg a vizsgált populáció tagjainak akkulturációs orientációi a vizsgált időszakban. A kérdések megválaszolásához először áttekintjük az akkulturációs stra-

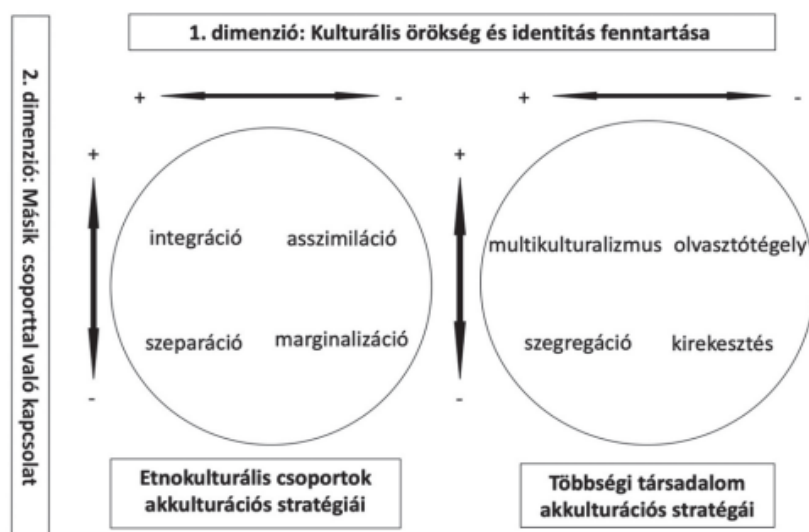
tégiákra vonatkozó szakirodalmat, majd az akkulturációs folyamatot kapcsolathálózati megközelítésből írjuk le. A vizsgálati módszer és a minta bemutatását az eredmények ismertetése követi, melyben az interjúk során fel-tárt ismeretek alapján mutatjuk be a különböző akkulturációs stratégiákat. Ezek során részletezzük a kulturális és kapcsolati dimenziót, valamint interjúrészletekkel, esettanulmányokkal mutatjuk be az egyes stratégiákat.

ELMÉLETI HÁTTÉR

Akkulturációs folyamatok és stratégiák

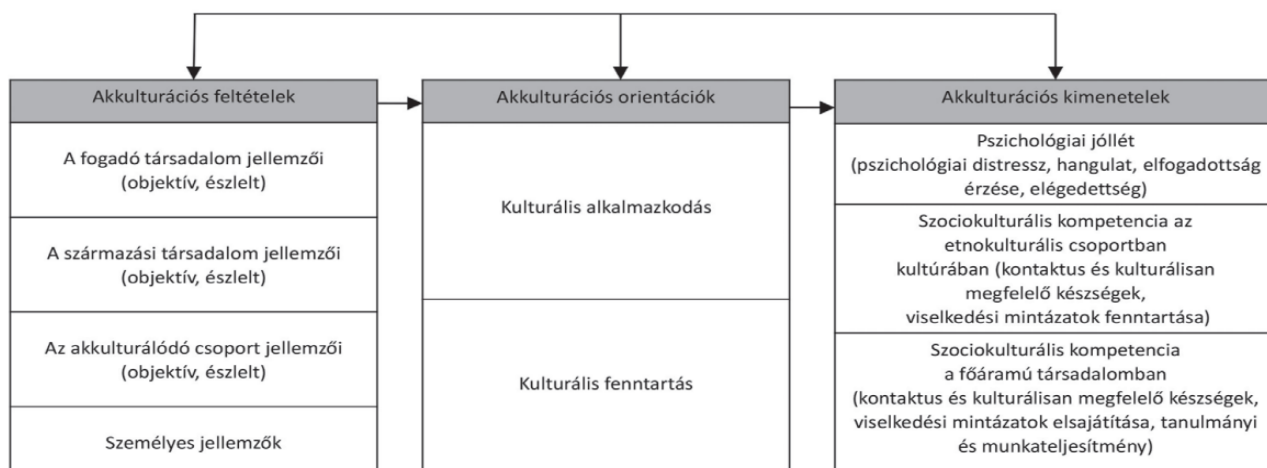
Az akkulturációs folyamatokkal kapcsolatban Berry munkái jelentősek, főként azok, melyekben felülírva a korábbi egydimenziós modelleket, megalkotta az akkulturációs folyamat kétdimenziós modelljét (Berry 1997, Sam–Berry 2006, Nguyen Luu 2019). Ezekben két olyan fő kérdéssel foglalkozik, amellyel a befogadó országban tartósan letelepedni vágyóknak szembe kell nézniük: egyrészt a saját, illetve a befogadó ország kultúrájához való viszony, másrészt a saját, illetve a befogadó ország tagjaival kialakítandó interperszonális kapcsolatok kér-dése. Fontos kiemelni, hogy Berry (1974) meglátása szerint az asszimiláció nem a végső célja, hanem egy lehet-séges stratégiája lehet az akkulturációs folyamatoknak. Berry az integrációs folyamatot kétirányú interakcióként definiálja, melyben az egyik oldal a bevándorló részéről folytatott stratégia, a másik pedig a befogadó ország viszonyulása a bevándorlók irányába. Az elmélet alapján négy akkulturációs stratégiát különböztethetünk meg (Sam–Berry 2019): 1. asszimiláló stratégia, ha az egyén feladja a saját kulturális identitását és a befogadó or-szág kulturális identitásának átvételére törekszik; 2. integráló stratégia, ha az egyén a saját kulturális identi-tásának megtartásával párhuzamosan elsajátítja a befogadó ország kultúráját is; 3. szeparáló stratégia, ha az egyén a saját kultúrájához ragaszkodva elutasítja a befogadó ország kultúráját; 4. marginalizáló stratégia, ha az egyén a folyamat során elveszíti a régi identitását, egyúttal kirekesztődik az újból. A befogadó ország részéről szintén négyféle viszonyulásról beszélhetünk: 1. az integrációs folyamatokat támogató multikulturalizmus; 2. az asszimilációs folyamatokat támogató olvasztótégely; 3. a szeparációt támogató elszigetelődés; 4. a marginali-záció, izoláció kockázatával járó kirekesztés stratégiájáról (1. ábra).

Az akkulturációs stratégiák meghatározása során a kulturális és a kapcsolati dimenzió mellett lényeges olyan múltbeli tényezőket is figyelembe venni, mint a migráció *pull* és *push* tényezői, illetve olyan, a jövőre vo-natkozó orientációkkal is kalkulálni, mint a tartós letelepedés vagy az átmeneti tartózkodás szándéka. Arends-1. ábra. Az etnikulturális csoport és a befogadó társadalom lehetséges akkulturációs stratégiái

Forrás: Sam–Berry 2019:22 alapján, Nguyen Luu 2019:15.

2. ábra. Akkulturációs változók modell

Forrás: Arends-Tóth és van de Vijver 2006:36.

Tóth és van de Vijver (2006) akkulturációs feltételeknek a befogadó és a kibocsátó társadalom szubjektív és objektív jellemzőit, valamint az akkulturálódó csoport és személy jellemzőit tekinti. Az akkulturációs orientációk lehetnek a kulturális alkalmazkodás, illetve a kulturális fenntartás (2. ábra).

Lubbers és munkatársai (2010) Spanyolországban élő argentin bevándorlók akkulturációs stratégiáit vizsgálták Berry akkulturációs modelljére alapozva. A bevándorlók kapcsolathálózatában potenciálisan megjelenő kapcsolatokat azok származási országa és fizikai elérhetősége szerint a következő kategóriák alapján értelmezték: *host* (befogadó) kapcsolatoknak tekintik a befogadó országban élő és onnan is származó kapcsolatokat; *origin* (kibocsátó) kapcsolatoknak a kibocsátó országban élő kapcsolatokat; *fellow* (sorstárs) kapcsolatoknak a befogadó országban élő és a kibocsátó országból származó kapcsolatokat; *transnationals*-nek (egyéb külföldi) a befogadó országban élő, harmadik országból származó kapcsolatokat (Brandes et al. 2008, Lubbers et al. 2010, Lukács 2018).

Funkcióikat tekintve a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok az integrációs folyamatok elősegítésében játszanak fontos szerepet. A szintén a befogadó országban élő sorstárskapcsolatok a hasonló kulturális háttér, az egyéb külföldi kapcsolatok pedig a hasonló élethelyzet miatt nyújthatnak értékes társas támogatást. A befogadó országban élő egyéb külföldi kapcsolatok ugyanakkor a külföldön élő kapcsolatokhoz hasonlóan, határokon átívelő kapcsolati tőkéhez való hozzáférést is jelenthetnek a „migráció transznacionális mezejében” (Fouron–Glick–Schiller 2002:172), amennyiben a bevándorlók szoros kapcsolatot ápolnak a saját kibocsátó országukban élőkkal, vagy *sojourner*ként³ a későbbiekben hazatérésüket tervezik.

A Lubbers és munkatársai (2007, 2010), valamint Brandes és munkatársai (2008, 2010) által megalkotott modell dinamikus megközelítésből vizsgálta a bevándorlók kapcsolathálózati változásait. Eredményeik alapján a migráció első fázisában a bevándorlók egocentrikus hálózatában előforduló kapcsolatok főként a kibocsátó országból származnak: a hálózat sűrű, a rokon kapcsolatok aránya magas. A migráció következő fázisában a hálózat diverzitása nő, a kötések sűrűsége csökken és megjelennek a befogadó országban élő kapcsolatok, amelyek lehetnek a saját etnikulturális közösség (sorstárskapcsolatok), vagy más migránsközösségek tagjai (egyéb külföldi kapcsolatok) esetleg a befogadó társadalom tagjai. A kapcsolatok általában az egyetemi közösségekből, munkahelyről, hobbicsoportokból, szomszédságokból származnak. Ebben az időszakban a kapcsolathálózatok

³ Sojournereknek nevezik azokat, akik „azért utaznak külföldre, hogy a célországban meghatározott célt érjenek el, egy meghatározott időintervallumon belül” (Bochner 2006:181).

dinamikus változásokon mennek keresztül, ugyanakkor a kibocsátó országból származó gyengébb kapcsolatok kezdenek leépülni. Az akkulturációs folyamatok előrehaladtával ugyanakkor az akkulturációs orientációtól és kulturális adaptációtól függően (pl. nyelvi akadályok áthidalása, orientáció a befogadó ország irányába) egyre több befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolat jelenik meg és a befogadó országban élő kapcsolatok sűrűsége is nő.

Az akkulturációs stratégiák értelmezési kerete

A különböző akkulturációs stratégiák azonosítása komoly dilemmát okoz a témával foglalkozó kutatók számára (Sam–Berry 2019). Értelmezési keretünk kialakításához a Berry által meghatározott kulturális és kapcsolati dimenziók (Berry 1997, Sam–Berry 2006) mellett nemzetközi és hazai kutatók (Arends–Tóth–van de Vijver 2006; Lubbers et al. 2007; Brandes et al. 2008, 2010; Albert–Dávid 1994; Örkény–Székelyi 2010; Csepeli–Örkény 2017; Nguyen Luu 2019; Albert–Dávid 2020) eredményeit is felhasználtuk (1. táblázat).

1. táblázat. Az akkulturációs stratégiák értelmezési kerete

		Akkulturációs stratégiák				
		Asszimilálódó	Integrálódó	Szeparálódó	Transzmigrációs	Izolálódó
Kulturális dimenzió		Jellemző a befogadó kultúra dominanciája a kibocsátó kultúra felett.	Jellemző a befogadó kultúra adaptációja és a kibocsátó kultúra ápolása.	Jellemző a befogadó kultúra elutasítása, emellett a kibocsátó kultúra ápolása és/vagy nyitottság egyéb kultúrák felé.	Jellemző, hogy nincs erős kulturális kötődés, vagy a kibocsátó vagy egyéb kultúrák dominanciája erősebb, mint a befogadó kultúráé.	Jellemző a befogadó kultúra elutasítása, emellett a saját kultúra elvesztése vagy ennek ellentéte: erős ragaszkodás a kibocsátó ország irányába és annak kultúrájához.
		Kapcsolatainak több mint fele a befogadó országban él.			Kapcsolatainak több mint fele a befogadó országon kívül él.	
Kapcsolati dimenzió		Nem izolált, vannak fizikailag elérhető, érzelmileg közeli, támogató kapcsolatai.			Bár a kapcsolatai többsége nem a befogadó országban él, nem izolált, vannak fizikailag elérhető, érzelmileg közeli támogató kapcsolatai.	Kevés érzelmileg közeli, támogató kapcsolata van a befogadó országban.
		Kapcsolathálózatát a <i>host</i> -kapcsolatok dominálják. Az <i>origin-fellow</i> kapcsolatok aránya elmarad a <i>host</i> kapcsolatok arányához képest.	Kapcsolathálózatában kb. egyenlő arányban fordulnak elő mind a <i>host</i> , mind az <i>origin</i> és/vagy <i>fellow</i> kapcsolatok.	A kapcsolathálózatból hiányoznak vagy kis arányban fordulnak elő a <i>host</i> kapcsolatok. A hálózatot a <i>transnationals</i> és/vagy <i>fellow</i> és <i>origin</i> kapcsolatok dominálják.	A fizikailag elérhető kapcsolatok a hálózat kisebb részét alkotják. A hálózat nagyobb része más országokban élő kapcsolatokból áll.	A hálózat nagyobb része a befogadó országon kívül él.

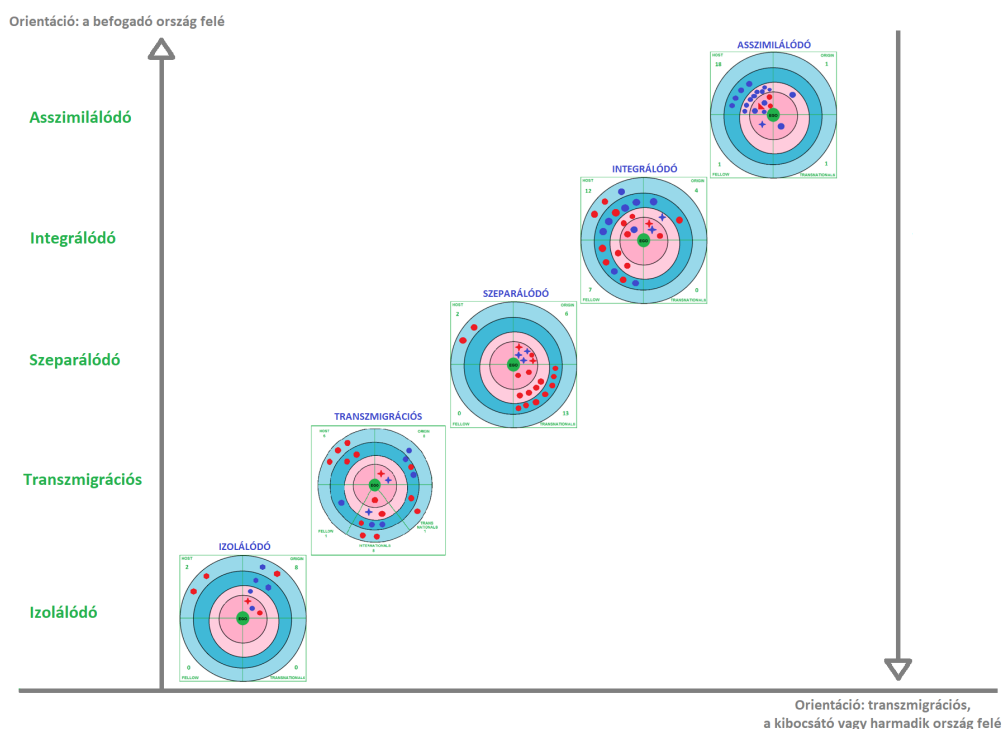
Forrás: Boelens 2022.

Az asszimilálódó akkulturációs stratégiát követők kapcsolathálózatában többségben vannak a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok. Brandes és munkatársai (2010) az „*asszimiláns stratégia vegytiszta formájának*” azokat az eseteket tekinti, ahol a befogadó kapcsolatok a teljes hálózat legalább 65%-át alkotják,

ugyanakkor asszimilálódó (kevert) stratégiának tekintik azokat a kapcsolathálózatokat is, amelyeket a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok dominálnak, de a befogadó kapcsolatok aránya kevesebb, mint a kapcsolathálózat 65%-a (Brandes et al. 2010). Csepeli és Örkény az asszimilálódó akkulturációs stratégiát a következők szerint határozta meg: *„Az asszimilációs (stratégia), amelyik magában foglalja a bevándorló tökéletes beilleszkedését a befogadó társadalomba, továbbá a szülőföldjével való szakítást, a kultúraváltást és a személyes identitás radikális átformálását”* (Csepeli–Örkény 2017:121).

Az integrálódó akkulturációs stratégiát követőknél a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok és a saját etnokulturális csoporthoz tartozó (sorstárs és otthoni) kapcsolatok közel azonos arányban fordulnak elő. Az integrálódó akkulturációs stratégia során kettős kötődésről beszélhetünk: a befogadó társadalom kultúrájának adaptációja és a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok, valamint a kibocsátó kultúra ápolása és a kibocsátó kultúrából származó kapcsolatok megtartása együttesen van jelen, az új kultúra adaptációja mellett az egyének a saját kultúrájuk ápolását is fontosnak tartják. A szeparálódó akkulturációs stratégiát követők esetében a kapcsolathálózatból szinte teljesen hiányoznak a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok. A kapcsolathálózatot jellemzően a befogadó országban élő, egyéb migránsközösségekhez tartozó kapcsolatok vagy a saját etnokulturális csoporthoz tartozó (sorstárs és otthoni) kapcsolatok dominálják. Ez a stratégia egy átmeneti állapot is lehet az izolálódó és az integrációs stratégia között (Brandes et al. 2010, Lubbers et al. 2010), ugyanakkor a befogadó kultúra és társadalom elutasítását, és/vagy a befogadó kultúra és társadalom által történő elutasítottságot is jelentheti. Csepeli és Örkény az általuk „szegregációs” stratégiának nevezett akkulturációs stratégiát az asszimilációs stratégia ellentétének tekintik, ami *„egyfajta strukturális együttélést fejez ki a befogadó ország viszonyait tekintve, de a hozott személyes szociális és kulturális identitását megőrzi az illető [...], és erős távolságot tart a befogadó országtól”* (Csepeli–Örkény 2017:121). Erre a típusra jellemző, hogy bezárkóznak vagy bezáródnak a saját etnokulturális csoportjukba, vagy a befogadó országban élő egyéb migránsközösségek csoportjába. A transzmigrációs akkulturációs stratégia esetén a kapcsolathálózatok nagyobb része a befogadó országon kívül élő (külföldön élő vagy otthoni) kapcsolatokból áll. Az ide tartozók azonban nem izoláltak, hiszen hálózatukban a befogadó országban élő, érzelmileg közeli, támogató kapcsolatok is találhatóak. A transzmigrációs stratégiát követőknek, ahogyan Csepeli és Örkény fogalmaz: *„nincs territoriális kötődése, a migráció nem országrelációban, hanem gazdasági térben zajlik, a fizikai tartózkodás esetleges, a migráció mozgatórugója a gazdasági érdek és a lehetőségek, a gazdasági és társadalmi beilleszkedés pedig strukturálisan funkcionális, de időszakos”* (Csepeli–Örkény 2019:121). Ezt a stratégiát a rugalmasság és alkalmazkodóképesség jellemzi, ami ugyanakkor a tartós kötődések hiányával, az esetlegességgel és a bizonytalansággal is együtt jár. A transzmigrációs és szeparálódó akkulturációs stratégia hasonlóságot mutat abból a szempontból, hogy mindkét esetben alacsony a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok a kapcsolathálózatban belüli aránya. Amíg azonban a szeparálódó stratégiát követők inkább a befogadó országban élő, saját etnokulturális csoportjukba vagy más migránsközösségekbe zárkóznak (vagy rekednek), addig a transzmigrációs stratégiát követőknek nagyobb arányban találhatóak a kapcsolathálózatukban nemzetközi kapcsolatok. Ugyanakkor a transzmigrációs stratégia megragadása azért is problematikus, mert a kapcsolathálózatokat csak egy pillanatkép alapján lehet értelmezni, azonban ez a stratégia egyben egy jövőre vonatkozó bizonytalan orientáció is (hol adódik lehetőség). A transzmigrációs stratégia az eltelt idő függvényében dinamikusan változó akkulturációs stratégiák tengelyén több különböző helyre is beilleszthető. A migráció kezdeti szakaszában például lehet egy átmeneti állapot az izolálódó és a szeparálódó stratégia között, vagy a „sojourner”-ek (utazók) esetében a további migrációt megelőző állapot, amikor az akkulturációs orientáció már az új célország felé irányul és a befogadó országban élő kapcsolatok kezdenek leépülni. Az izolálódó akkulturációs stratégiát folytatók kapcsolathálózati összetétele hasonlít a transzmigrációs stratégiát folytatókéhoz, abban az értelemben, hogy a kapcsolatok többsége a be-

3. ábra. Az akkulturációs stratégiák dinamikus értelmezése kapcsolathálózati megközelítésből.

fogadó országon kívül él (kibocsátó vagy külföldön élő kapcsolat), emellett azonban az izoláló egyéneknek nagyon kevés érzelmileg közeli, fizikailag is elérhető kapcsolata van a befogadó országban.

Az adatelemzések során az akkulturációs stratégiákat több szempontú, dinamikus megközelítésből értelmeztük, mely a korábban bemutatott modellek ötvözetére épül (3. ábra). Az ábrán az öt akkulturációs stratégiát (asszimiláló, integráló, szeparáló, transzmigrációs és izoláló) egy-egy PSN térképpel szemléltetjük, melyek a kapcsolatok összetételét mutatják.⁴ A befogadó ország irányába történő orientáció esetén a Lubbers és munkatársai (2010) által meghatározott dinamikus modellt tekintettük mérvadónak az eltelt idő függvényében, melyben a folyamat az izolálódtól tart az asszimiláló felé. Ugyanakkor a transzmigrációs akkulturációs orientáció erősödése esetén az akkulturációs folyamatok gyengülnek, így a kapcsolathálózati változások által meghatározott akkulturációs stratégiák ellentétes irányúak lehetnek.

A hazai bevándorlási tendenciákról röviden

Magyarországon 2015-től az Európába irányuló migrációs hullám kapcsán egyre nagyobb figyelmet kapott a bevándorlás kérdése. Bár a kibocsátó országokat illetően az elmúlt években diverzifikáció volt megfigyelhető, a bevándorlók demográfiai összetételében az elmúlt években nem történt jelentős változás. Korcsoport szempontjából a bevándorlók több mint fele fiatal (20–39 év közötti), legnagyobb arányukat (30–40%) mindkét nem körében a 20–29 éves korcsoport alkotja. A hazánkba érkező bevándorlók a befogadó ország átlagához képest magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, amit Gödri (2017, 2018) a külföldi állampolgárok fiatalabb életkorával és a bevándorlás szelektív mechanizmusaival magyaráz.

Legszűkebb értelemben csak a munkaerőpiac szívóhatásaként kialakuló munkaerőmozgásokat szokás gazdasági migrációnak nevezni, tágabb értelemben azonban ide tartoznak az anyagi megfontolásból, az életkö-

⁴ Az egyes stratégiák elkülönítéséhez használt kritériumokról és értékekről részletesebben lásd: Boelens 2022.

rülmények javítására, karriercélokra, megélhetésre, tanulásra irányuló mozgások is, valamint a tőke, a munka, a szolgáltatások, az információ és tudás szabad áramlásából fakadó új lehetőségek által gerjesztett mozgások is (Csepeli–Örkény 2017). Ebben az értelmezésben önkéntes, gazdasági migrációnak tekinthető a tanulmányi célú migráció is, aminek volumene globális szinten is nagymértékben növekvő tendenciát mutat: amíg 1999-ben a születési országuktól különböző országban felsőfokú tanulmányokat végző hallgatók száma 2 millió fő volt, ez a szám 2016-ra 5 millióra növekedett (Nguyen Luu 2019). Bár Magyarország az elmúlt években a folyamatosan növekvő tendenciát mutató folyamatok ellenére sem tekinthető migrációs célszágnak (Gödri 2018), a tanulmányi célból hazánkba érkező hallgatók száma nemzetközi szinten is jelentős. A 2017-ben a magyarországi felsőoktatásban tanulók összlétszámának több mint 10%-a nemzetközileg mobilis hallgató (32 309 fő) volt, míg a Magyarországon élő külföldi állampolgárok (180 000 fő) közül minden hatodik személy külföldről érkező diák (Oktatási Hivatal 2017, KSH 2019, Nguyen Luu 2019). A gazdasági célból költözők egyik speciális csoportját alkotják az úgynevezett „sojourner”-ek. Ezzel kapcsolatban Bochner (2006) a külföldi tartózkodás célspecifikusságára és ideiglenességére hívta fel a figyelmet. Az akkulturációs orientációjukat illetően tehát az utazók csoportjába tartozók nem szándékoznak a befogadó országban letelepedni, hanem a cél elérését, teljesítését követően visszatérnek a kibocsátó országukba. Ez a tény természetesen hatással lehet az integrációs orientációikra és akkulturációs stratégiájukra is (Bochner 2006, Berry–Sam 2006). A *sojourner* csoportok egyik fontos típusát alkotják a nemzetközi hallgatók, akik célja a tanulás és a professzionális tudás megszerzése a célsországban. Esetükben a tartózkodás hossza, a képesítés megszerzésének időtartamától függően, egy pár hónapos tartózkodástól (pl. cserediákprogramok, ösztöndíjak, nyelvi kurzusok) több éves időtartamig is terjedhet (pl. egyetemi képzések, szakképzések). Az egyetemi képzések elvégzése céljából érkező hallgatók általában legalább három-négy évet töltenek a befogadó országban (Bochner 2006), ugyanakkor egyes magas státuszú (pl. orvosi, fogorvosi, vagy PhD) képzések elvégzése ideális esetben is legalább öt év eltöltését jelenti a befogadó országban, ami gyakran további egy-két évvel hosszabbodik például az előképzések, nyelvi kurzusok vagy a tanulmányok elvégzéséhez szükséges kreditek megszerzésének kitolódása miatt. Esetükben tehát, bár a befogadó országban történő tartózkodás átmeneti és célorientált, mégis a fiatal felnőttnél jelentős részét magába foglalja, ami a személyiségfejlődés szempontjából is egy jelentős időszaknak tekinthető. A serdülőkor énorientált időszak után, a fiatal felnőttnél időszakában kiemelt jelentőséggel bírnak a baráti és párkapcsolatok. A korszak krízise a bensőségesség vagy elszigetelődés. Az ehhez kapcsolódó krízisek sikeres megoldása tartós emberi kapcsolatokat (barátságok, párkapcsolat) alakíthat ki, kedvezőtlen kimenetel esetén azonban az egyén szociálisan elszigetelődik és magányossá válik (Erikson 1991). A *sojourner* csoportokba tartozó fiatal hallgatók számára komoly kihívást jelenthet a kapcsolódás a tartós átmenetiség időszakában, ugyanakkor a pozitív előjelű, támogató társas kapcsolatok fontos erőforrásai a stresszel való megküzdésnek.

A Covid19 és a társas kapcsolatok

A Magyarországon 2020 tavaszán megjelenő Covid19-világjárvány megfékezése érdekében hozott társas érintkezéseket korlátozó intézkedések lehetséges negatív hatásaira több kutató is felhívta a figyelmet (Clair et al. 2021, Dávid et al. 2021). Bár az interperszonális érintkezések korlátozása kétségkívül fontos szerepet játszott a járvány terjedésének lassításában és a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok védelmében, a társadalmi integráció szempontjából kiemelten fontos, közösségszervező funkcióval is bíró intézmények, mint a munkavégzés vagy az egyetemi oktatás otthoni keretek közé szorulása, rendkívüli mértékben beszűkítették a kapcsolódás és a kapcsolatok által elérhető erőforrások körét. A különböző országokban végzett kutatások eredményei alapján a világjárvány első hulláma alatt az interperszonális kapcsolatok jelentősen beszűkültek (Dávid et al. 2021). Bár a fiatalok átlagosan több emberrel tartották a kapcsolatot a járvány alatt is, mint az

idősebbek, több európai összehasonlító kutatás (pl. Eurofound 2020) is rámutatott arra, hogy a 19–26 éves korosztályt rosszabbul érintették a járványügyi korlátozások (Kaspersky 2020, Dávid et al. 2021). A karantén, az otthoni munkavégzés, az online oktatás és a társas kapcsolatokat érintő korlátozások időszakában az egy háztartásban élő és klasszikusan erős kapcsolatokként értelmezett családi, bizalmas baráti kapcsolatok szerepe felértékelődött. A bevándorlók támogató hálózatában azonban a térbeli mobilitás következtében jellemzően többségben vannak a nem rokoni, baráti kapcsolatok, amelyek gyakran az egyetemi közösségeken és munkahelyeken keresztül szerveződnek (pl. Albert–Dávid 1994, Nguyen Luu 2019).

ADAT ÉS MÓDSZER

A vizsgált minta bemutatása

Kutatásunk során Magyarországon élő külföldi hallgatókkal és magasan képzett, munkaviszonnyal rendelkező fiatal bevándorlókkal (N=30) készült adatfelvétel (interjú és kérdőív) két alkalommal. Az első interjúkra közvetlenül az első hazai koronavírusos megbetegedést megelőző időszakban (2020. január és március között) került sor, személyesen. A második lekérdezés, a járványügyi korlátozásokat betartva, online formában zajlott pontosan egy évvel az első adatfelvétel után (2021 január–márciusában), a járványügyi korlátozások enyhítését megelőző időszakban. A két lekérdezés eredményei tehát közvetlenül az első regisztrált koronavírus-fertőzés hazai megjelenése előtti időszakból, valamint a szigorú járványügyi korlátozások (pl. kijárási korlátozás) időszakából mutatnak egy-egy pillanatképet a válaszadók akkulturációs folyamatáról. A vizsgálati mintába olyan fiatal, felsőfokú végzettséggel rendelkező vagy felsőfokú tanulmányokat folytató személyek kerültek, akik a megkérdezés pillanatában életvitelszerűen Magyarországon éltek, tartózkodási engedéllyel, bejelentett lakcímmel, munkaviszonnyal és/vagy tanulmányi jogviszonnyal rendelkeztek és úgy tervezték, hogy a közeljövőben Magyarországon szeretnének maradni. A megkérdezettek hólabda mintavételi módszerrel kerültek bevonásra.

A válaszadók mindegyike elsőgenerációs bevándorló volt. A lekérdezés idején közel egyharmaduk tervezte a hosszú távú letelepedését Magyarországon, egyharmaduk volt bizonytalan a hosszú távú terveket illetően, és szintén egyharmaduk tartozott az úgynevezett *sojourner* csoportok körébe, akik egy meghatározott cél érdekében érkeztek a befogadó országba és annak teljesítése után további migrációt vagy kibocsátó országukba történő visszatérésüket tervezték.

A válaszadók jellemzően fiatalok voltak (átlagéletkor: 28 év), a nemek aránya nagyjából kiegyenlített volt a vizsgált mintán. A válaszadók mindegyike magasan képzett volt vagy aktuálisan egyetemi tanulmányokat folytatott. A megkérdezettek közel kétharmada származott az Európai Unió kívüli országból (2. táblázat).

Az első lekérdezés során a kutatásban részt vevők közel kétharmada, a második adatgyűjtés idejében közel fele volt egyedülálló. A válaszadók kétharmada élt egy fős háztartásban és mindegyike saját vagy bérelt ingatlanban élt Budapesten. A két lekérdezés között a munkavállalók száma két fővel nőtt, az egyszerre dolgozók és tanulók aránya két fővel csökkent, aminek oka két válaszadó esetében a munkaerőpiaci integráció volt, ami jól szemlélteti a tanulmányi és gazdasági célból érkező csoportok közötti átmenetet. A válaszadók többsége (24 fő) a befogadó országban eltölteni tervezett időszakot átlagosan 7 évre becsülte.

Alkalmazott módszerek

A lekérdezés keretét egy 2009-ben Magyarországon készült kutatás során használt kérdőív alkotta, aminek célja, többek között a befogadó országban élő migránsközösségek akkulturációs stratégiáinak feltérképe-

2. táblázat. A válaszadók demográfiai jellemzői (N=30)

A válaszadó	N
neme	
férfi	14
nő	16
kora	
21–29	20
30–39	9
39+	1
származási országa	
EU	11
EU-n kívüli ország	19
párkapcsolati státusza	2020
egyedülálló, nincs párkapcsolata	18
párkapcsolatban van, de nem élnek együtt	9
házas	3
háztartás mérete	
egyedül él	20
két fős háztartásban él	8
2+ fős háztartásban él	2
munkaerőpiaci helyzete	
egyetemi hallgató	13
munkavállaló	7
hallgató és munkavállaló	10

zése volt (Csepeli–Örkény 2017). Saját kutatásunk hat dimenzióban (demográfiai jellemzők, migrációs döntés, társas kapcsolatok, akkulturáció, tanulmányok-munkaerőpiaci helyzet és szubjektív jóllét) vizsgálta a válaszadók akkulturációs stratégiáinak és jóllétének összefüggéseit kapcsolathálózati megközelítésből. A jelen elemzéshez használt kérdéseket, valamint a kapcsolathálózat feltérképezésének lépéseit a Függelékben ismertetjük részletesen (Függelék 1). Az adatokból kapcsolathálózati térképeket (PSN térkép – Personal Social Network Map)⁵ készítettünk minden megkérdezettre vonatkozóan. A térkép közepén az egyén helyezkedik el és a hozzá közelebb eső körök nagyobb mértékű érzelmi közelséget szimbolizálnak (Függelék 1). A kapcsolathálózat feltérképezésének első lépéseként a névgenerátor-kérdőívek emocionális-affektív (Van der Poel 1993, Molin et al. 2008, Huszti 2015) megközelítését alkalmaztuk, amely során a válaszadók felsorolták, majd névinterpretáló kérdésekkel jellemezték az érzelmileg nagyon közeli és érzelmileg valamelyest közeli kapcsolataikat Wellman (1979) definíciója alapján.⁶ A megnevezhető személyek számára vonatkozóan nem alkalmaztuk korlátot. A névinterpretáló kérdések a megnevezett személyek nemére, korára, iskolai végzettségére, foglalkozására, nemzetiségére, tartózkodási országára, valamint a kapcsolat típusára, hosszára, a kapcsolattartás gyakoriságára és a kapcsolattartás módjára vonatkoztak. Második lépésben a megnevezett személyek által nyújtott társas támogatások (Barrera–Ainley 1983) vizsgálatára került sor a Fischer és McAllister (1978) által fejlesztett névgenerátor segítségével, ami során hat kérdéssel arra kértük a válaszadókat, hogy a korábban létrehozott névlistából

5 A kapcsolathálózati térképpel kapcsolatban lásd: Hogan–Carrasco–Wellman 2007, Lubbers és munkatársai 2007, 2010.

6 Érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok: nagyon közel állnak a válaszadóhoz érzelmileg, rendszeresen találkoznak, akikkel szoktak bizalmas, fontos dolgokról beszélgetni, és akiktől segítséget tud kérni szükség esetén. Érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok: többek, mint egy egyszerű ismerős, de érzelmileg nem nagyon közeli a kapcsolatuk (Wellman 1979).

válasszák ki azokat a személyeket, akikhez adott típusú társas támogatásért (1. anyagi segítség; 2. instrumentális segítségnyújtás/szívesség; 3. bizalmasinterakció; 4. tanács a) magánélet b) praktikus c) karrier/tanulmányok; 5.) visszaigazolás 6.) szabadidő) fordulnának. Ezután megkértük a válaszadókat, hogy jelöljék meg azokat a személyeket, akiktől kaptak adott típusú társas támogatást a megelőző 3 hónap során. A kutatás második, online keretek között zajló adatgyűjtése során a fenti kérdések újból lekérdezésre kerültek, a társas támogatásokat mérő névgenerátor-módszert pedig kiegészítettük egy további dimenzióval is, és arra kértük a válaszadókat, hogy jelöljék meg azokat a kapcsolatokat, akikkel a korlátozások alatt is személyesen találkoztak. A felsorolt személyeket bizonyos, esetenként dinamikusan változó szempontok alapján ismét jellemezni kellett (tartózkodási hely, érzelmi közelség, kapcsolat időtartama, kapcsolattartás jellemző módja, gyakorisága), majd az első kérdezés során elkészített PSN térképen kellett jelölni azokat a személyeket, akik mindkét évben szerepeltek a listán. Ezután az új alterek (a válaszadó által felsorolt személyek) jellemzését kértük az előző évben használt névinterpretáló kérdések alapján. Utolsó lépésként az egyes altereket érintő változások (pl. új és eltűnő kapcsolatok, érzelmi közelség változása) magyarázatára kértük a válaszadókat. A lekérdezés során külön kérdések vonatkoztak a pandémiához kapcsolódóan megváltozott élethelyzet hatásaira az egyének kapcsolatait, akkulturációs orientációit és jóllétét illetően.

EREDMÉNYEK

A kvalitatív elemzés során a vizsgált mintán beazonosítható akkulturációs stratégiákat tekintjük át a korábban összefoglalt kritériumrendszer alapján (lásd 1. táblázat). A kapcsolati és kulturális dimenziók vizsgálatán túl figyelembe vettük a válaszadók migrációjának motivációit, típusát és a jövőre vonatkozó terveiket, orientációikat is.

A két vizsgált évben a válaszadók körében a kapcsolathálózat méretének enyhe csökkenését tapasztaltuk, mely mögött az érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok számának csökkenése áll, ugyanakkor kiemelendő, hogy a bizalmas kapcsolatok száma stabil volt. A teljes kapcsolathálózat legnagyobb része mindkét évben a kibocsátó országban élő otthoni kapcsolatokról állt, átlagos számuk stabilnak tekinthető a két lekérdezés idején. A befogadó társadalomhoz tartozó, integrációs folyamatokat elősegítő befogadó kapcsolatok átlagos száma ugyanakkor csökkent a két lekérdezés között. A válaszadók saját etnokulturális csoportjához tartozó kapcsolatok mindkét lekérdezés során a kapcsolatok legkisebb részét alkották, átlagos számuk azonban némileg növekedett a két lekérdezés között. Az egyéb külföldi kapcsolatok átlagos számában nem volt jelentős változás.

A következőkben a főbb jellemzők szerint tekintjük át a megfigyelt akkulturációs stratégiákat (3. táblázat).

A válaszadók családi állapota és az egyes akkulturációs stratégiák között egyértelmű összefüggést találtunk: az asszimilálódó és integrálódó válaszadók többsége párkapcsolatban élt, a partnerek szinte minden esetben a befogadó ország társadalmához tartozó magyar kapcsolatok voltak; a szeparálódó stratégiát követők többsége egyedülálló volt. Azok a válaszadók, akik szeparálódó stratégiát követtek és párkapcsolatban éltek, jellemzően egyéb migránsközösségekből származó, a befogadó országban élő partnerekkel voltak kapcsolatban. A transzmigrációs stratégiát követő válaszadók felének nem volt párkapcsolata, azok pedig akik párkapcsolatban éltek, jellemzően külföldön élő partnerrel tartottak fenn távkapcsolatot. Az izolálódó stratégiát folytatók körében is fele-fele arányban oszlott meg a párkapcsolatban élők és egyedülállók aránya. A társkapcsolatban élő izolálódó válaszadók partnerei jellemzően a saját etnokulturális közösséghez tartozó sorstárkapcsolatok voltak.

A munkahellyel rendelkező, vagy egyszerre dolgozó és tanuló válaszadók körében gyakoribb volt az asszimilálódó és integrálódó stratégia, ugyanakkor a nappali tagozatos hallgatók jellemzően szeparálódó vagy ta-

3. táblázat. Az akkulturációs stratégiák jellemzői

	Asszimilálódó	Integrálódó	Szeparálódó	Transzmigrációs	Izolálódó
Munkaerőpiaci aktivitás	dolgozik	dolgozik vagy dolgozik is és tanul is	tanul (nappali tagozaton)	tanul és/vagy dolgozik	tanul (posztgrad. képzésben) és/vagy dolgozik (rezidens)
Párkapcsolati státusz	kapcsolatban (befogadó)	kapcsolatban (befogadó)	egyedülálló	egyedülálló vagy kapcsolatban (külföldön élő)	egyedülálló vagy kapcsolatban (sorstárs)
Kapcsolathálózati jellemzők	A befogadó kapcsolatok dominanciája a networkön belül. Emellett viszonylag magas az egyéb külföldi kapcsolatok aránya is. A network átlag feletti kiterjedtségű, az érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok és érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok aránya kiegyenlített.	A networkben a befogadó kapcsolatok és a saját etnokulturális csoporthoz tartozó kapcsolatok aránya kiegyenlített. Viszonylag magas az egyéb külföldi kapcsolatok aránya is. Az érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok aránya némileg meghaladta az érzelmileg valamelyest közeliéket.	A networkben csak kis arányban található vagy teljesen hiányoznak a befogadó kapcsolatok. A networköt jellemzően a befogadó országban élő, egyéb külföldi kapcsolatok dominálják, vagy inkább az egyén a saját etnokulturális közösségébe zárkozik. Az érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok aránya magasabb, mint az érzelmileg valamelyest közeliéket.	A networköt a befogadó országon kívül élő (elsősorban harmadik országban élő és otthoni) kapcsolatok dominálják. Az otthoni kapcsolatok aránya magas, emellett azonban a befogadó országban is élnek érzelmileg közeli kapcsolataik, amelyek jellemzően interkulturális kapcsolatok. Kevés a befogadó kapcsolat. Jelentősen kevesebb fizikailag elérhető bizalmasuk van, mint a befogadó ország felé orientálódóknak.	A kapcsolatok objektív hiánya vagy a fizikailag elérhető, érzelmileg közeli kapcsolatok hiánya jellemző. A hálózat kisméretű, jellemzőek a befogadó országon kívül élő kapcsolatok. Az érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok aránya magasabb, mint az érzelmileg nagyon közeli kapcsolatoké, amelyek jellemzően otthoni kapcsolatok.
Kulturális viszonyulás	A befogadó kultúra dominanciája.	A befogadó kultúra adaptációja és a kibocsátó kultúra ápolása.	A befogadó kultúra adaptációja sikertelen, erős kötődés a kibocsátó kultúrához és nyitottság egyéb kultúrák irányába.	Nincs erős kulturális kötődés vagy a kibocsátó országhoz erősebben kötődik, mint a befogadó országhoz. A befogadó kultúra elsajátítását nem tartja fontosnak.	Szinte egyáltalán nincs kulturális kötődés sem a befogadó kultúra sem a kibocsátó kultúra irányába.
Letelepedési szándék	Határozott letelepedési szándék a befogadó országban.	Az elkövetkező néhány évben maradni szeretne, hosszú távon bizonytalan.	Ha határozott: visszatérés a kibocsátó országba, esetleg további migráció vagy bizonytalan.	Nem akar letelepedni, migrációs döntések: racionális, gazdasági megfontolás alapján.	Bizonytalan a befogadó országba történő letelepedést vagy további migrációt illetően, de elutasítja a hazatérést.

nulmányaik befejezéséhez közeledve transzmigrációs stratégiát folytattak. Az izolálódó válaszadók jellemzően posztgraduális képzésben részt vevő hallgatók vagy rezidensek voltak, akik kevésbé kötődtek mind az egyetemi közösségekhez, mind pedig a munkahelyi közösségekhez.

A letelepedési szándékot illetően a válaszadók jelentős része bizonytalan volt. Az asszimilálódó stratégiát folytató válaszadók voltak a legbiztosabbak abban, hogy hosszú távon is a befogadó országban szeretnének maradni, de az integrálódó stratégiát folytatók is jellemzően a befogadó országban tervezték az elkövetkező éveiket. Egyes szeparálódó stratégiát folytató válaszadók tanulmányaik sikeres teljesítése után egyértelműen hazatérésüket vagy további migrációt terveztek (*sojournerek*), míg mások bizonytalanok voltak a jövőre vonatkozó terveikben és akár a befogadó országban maradás lehetőségét is megfontolták volna. A transzmigrációs stratégiát követők ugyanakkor jellemzően nem tervezték letelepedésüket a befogadó országban, migrációs döntéseiket elsősorban racionális-gazdasági megfontolás alapján hozták. A legbizonytalanabbak az izolálódó stratégiát folytatók voltak. Ők jellemzően erősen elutasították a kibocsátó országukba való hazatérést, de kétségeik voltak a befogadó országba történő orientáció és az egyéb országokba történő további migráció kapcsán is.

Az asszimilálódó stratégiát folytatók főbb jellemzői

Az asszimilálódó stratégiát folytató válaszadók jellemzően hosszabb ideje (legalább 5 éve) a befogadó országban tartózkodtak. Migrációjuk okaként elsődlegesen tanulmányi vagy gazdasági okokat említettek. Egyes válaszadók a kibocsátó országgal kapcsolatos elégedetlenségüket (lehetőségek hiánya, gazdasági helyzet) is említették a migrációs döntésük okai között. Az asszimilálódó akkulturációs stratégiát folytatók többsége ismert valakit a befogadó országban mielőtt Magyarországra költözött. Az ide sorolt válaszadók egyik fele más európai országból, másik fele Európán kívüli országokból (Indiából, az Egyesült Államokból és Grúziából) származott. Az adatgyűjtés idején mindegyikük munkaviszonnyal rendelkezett. Az ide sorolt válaszadók legalább középszinten beszéltek magyarul és a nyelvtudásuk fejlesztését, valamint a magyar kultúra megismerését, elsajátítását nagyon fontosnak tartották. Erősebben kötődtek a befogadó országhoz, mint a kibocsátó országhoz és erősebb kötődést éreztek a befogadó társadalom irányába, mint a saját etnikulturális csoportjuk vagy egyéb migránsközösségek iránt. A kérdezés idején mindegyikük párkapcsolatban élt vagy házas volt, partnereik Magyarországon élő magyarok voltak, akik fontos szerepet játszottak a befogadó társadalomhoz tartozó további kapcsolatok kiépítésében.

„A (magyar) barátnőm társaságából és a saját baráti társaságomból kialakuló összejövetelek során rengeteg izgalmas kultúraközi párbeszédben volt részünk, ahol kölcsönös nyitottsággal ismertük meg egymás nézőpontját” (28 éves, amerikai, férfi, nyelvész).

Elmondásuk szerint ittlétük során soha nem érte őket diszkrimináció vagy negatív megkülönböztetés. A befogadó társadalom tagjait alapvetően barátságosnak ítélik meg, ugyanakkor többen is említették, hogy a kapcsolatok kiépítéséhez és a bizalom elnyeréséhez időre és elkötelezettségre volt szükségük.

Az interjú során többen is említették, hogy a magyar embereknek fontos a kultúrájuk, és a nyelv elsajátításával, nyitottsággal a kultúra irányába könnyen lehet barátokat, ismerősöket szerezni, beilleszkedni a magyar társadalomba.

„Nagyon örülök, hogy megtanultam a nyelvet, hiszen a magyar nyelv zseniális, érzelmes és nagyon gazdag. Ahogy egyre magabiztosabbá váltam a nyelvtudásomat illetően, úgy nőtt az önbizalmam a kapcsolatok területén is. Ráadásul az a tapasztalatom, hogy a magyar emberek nagyon értékelik a külföldiek nyelvtanulásba fektetett erőfeszítéseit és nyitottak és segítőkészek, ha az anyanyelvükön próbálunk beszélgetést kezdeményezni, vagy segítséget kérni” (32 éves, férfi, olasz közgazdász).

Az asszimiláló akkulturációs stratégiát követő válaszadók kapcsolathálózatát a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok dominálták. A saját kultúrához tartozó kibocsátó és sorstárskapcsolatok aránya együttesen sem haladta meg a magyar kapcsolatok arányát a hálózaton belül. Érdekesség azonban, hogy a transmigrációs akkulturációs stratégiát elősegítő, Magyarországon élő egyéb külföldi és más, külföldön élő kapcsolatok aránya az asszimiláló stratégiát követők körében is elég magas volt, amiben az akkulturáció folyamatának dinamikus karaktere érhető tetten. Az ide sorolt válaszadók átlag feletti kiterjedtségű kapcsolathálózattal rendelkeztek, kapcsolataik között közel azonos arányban oszlottak meg az érzelmileg nagyon közeli, bizalmas kapcsolatok és a diverzebb társadalmi csoportok összekötésére alkalmas, gyengébb, érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok. Az érzelmileg nagyon közeli, erősebb kapcsolatok jellemzően partneri, baráti vagy a partner családi kapcsolatai, míg az érzelmileg valamelyest közeli, gyengébb kapcsolatok intézményi (egyetemi, munkahelyi közösségekben), esetleg szabadidős tevékenységek által szerveződő kapcsolatok voltak. Az említett kapcsolatok szinte mindegyike a támogató hálózatnak is részét képezte. Összességében nagyobb kiterjedtségű valós társas támogatást nyújtó hálózattal rendelkeztek, mint a vizsgált minta átlaga és több, fizikailag elérhető, valós társas támogatást nyújtó kapcsolatuk is volt. Akkulturációs stratégiáik és akkulturációs orientációjuk összhangban volt: az elkövetkező éveiket Magyarországon tervezték, migrációjukat sikeresnek ítélték. Az integrációs folyamat elősegítésében fontosnak tartották saját szerepüket (nyelvtudás fejlesztése, kulturális nyitottság, kezdeményezés) is. Az életüket megkönnyítő tényezők között gyakran említették párkapcsolataikat, barátaikat, különböző baráti és hobbitársaságokat.

Az integráló stratégiát folytatók főbb jellemzői

Az integráló stratégia a vizsgált mintán általában egy rövid, átmeneti állapot volt a szeparáló és az asszimiláló stratégiák között.

Az integráló stratégiát folytató válaszadók jellemzően hosszabb ideje (átlagosan 7 éve) éltek a befogadó országban. Migrációjuk okai között elsősorban tanulmányi, gazdasági indokokat említettek. Az integráló közel fele származott az Európai Unió tagállamaiból. Az ide sorolt válaszadók fele egyszerre dolgozott és tanult is a befogadó országban, néhányan pedig csak munkaviszonnyal rendelkeztek. A kizárólag hallgatói jogviszonnyal rendelkező válaszadók aránya nagyon alacsony volt. Úgy tűnik tehát, hogy a vizsgált mintán a munkahely erősebb szerepet játszott az integrációs folyamatokban, mint az egyetemi közösségek, ugyanakkor a migráció típusának (*sojourner* vs. *bevándorló*) és az ezzel kapcsolatos akkulturációs orientációnak (transzmigrációs vs. letelepedés) is fontos szerepe volt az akkulturációs stratégiák alakulásában.

Az ide sorolt válaszadók a saját kibocsátó kultúrájuk ápolását és a befogadó kultúrát vagy annak megismerését is fontosnak tartották. Jellemző volt, hogy legalább társalgási szinten beszélték a befogadó ország nyelvét.

„Szerintem a magyarok és az olaszok hasonlítanak egymásra abban, hogy szívesen tanítjuk egymásnak az anyanyelvünket és a különböző tradíciókat. Mindig neveltünk: a magyarok és az olaszok ebben is, meg abban is hasonlítanak!” (48 éves, férfi, olasz, informatikus)

Az integráló stratégiát folytatók jellemzően közel azonos mértékű kötődést éreztek a kibocsátó és befogadó ország felé, elkövetkező éveiket Magyarországon tervezték, ugyanakkor néhányan bizonytalanok voltak a hosszú távú terveiket illetően.

Többségüknek magyar párkapcsolata volt, ami vagy magyar házastársat, vagy magyar élettársat, illetve partnerkapcsolatot jelentett.

Elmondásuk alapján nem voltak diszkrimináció vagy negatív megkülönböztetés áldozatai a befogadó országban, ugyanakkor szinte kivétel nélkül említették a múltbeli negatív tapasztalataikat, amely a nyelvtudásuk hiányából adódott.

„Régen a nyelvtudás miatt nehéz volt, hogy minden ügyintézéshez kellett egy önkéntes fordító... De mióta tudom a nyelvet, mindent megoldok. Jobb lett az életminőségem” (24 éves, német, férfi, orvostanhallgató).

A magyar társadalmat összességében barátságosnak és befogadónak ítélték meg, ugyanakkor gyakran hangsúlyozták, hogy nagy különbségeket tapasztalnak kulturális nyitottság szempontjából a különböző végzettségű, életkorú és lakóhelyről származók attitűdjeiben. Elmondásuk alapján a fiatalabbak, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők, a fővárosiak nyitottabbak, és jobban, szívesebben beszélnek angolul, ugyanakkor a vidékiek „temperamentumosabbak”, zárkózottabbak, de ha megnyílnak, nagyon befogadók és melegszívűek. A befogadó társadalom attitűdjein túl, az akkulturáció sikerességének szempontjából fontosnak tartották a külföldiek igyekezetét a nyelv elsajátítására és a „vendégszeretet elfogadását”, valamint a kulturális nyitottságot.

„Szerintem be lehet illeszkedni, ha úgy tetszik: lehet integrálódni Magyarországon. És ha sikerül, akkor jobban, sőt kifejezetten jó lehet itt élni. Ezt azonban akarni kell a külföldinek is. A magyarok segítőkészek, ha szimpatikus vagy. [...] És a szimpátia egészen könnyen elnyerhető: egy kis erőfeszítés a nyelvtanulás terén, tisztelet és nyitottság a kultúra irányába. A nemzeti kultúra nagyon fontos a magyaroknak, és nagyon szívesen tanítják a kultúrát a külföldinek is. Így könnyen lehet barátokat szerezni” (48 éves, olasz, férfi, informatikus).

„Szerintem a kornak nagy szerepe van. A fiatalabbak nyitottak és érdeklődők. Ez ugyanígy van Koreában is” (28 éves, koreai, férfi, viselkedéselemző).

„A barátnőm vidéki, az ottani emberek barátságosabbak és melegszívűbbek, mint a budapestiek. Budapesten könnyebb kapcsolódni, de felszínesebben. Vidéken viszont nagyon érdekes számomra, hogy mennyire fontos a kultúra az embereknek. És ha megkedvelnek, akkor szeretik is megosztani: úgy értem a pálinkát, a tradicionális ételeket, az ünnepeket. Sok fiatal is néptáncol, zenél. És ott vannak a hungarikumok. Nagyon érdekel a magyar kultúra. Az elkövetkező néhány évben még biztosan itt maradok, így lesz időm még jobban megismerni” (26 éves, amerikai, férfi, nyelvész).

„Az egyetemen általában mindenki kedves és barátságos. Az egyetem falain kívül azért néha más a helyzet” (33 éves, iráni, férfi, fogorvos).

A befogadó társadalomhoz tartozó magyar kapcsolatok mellett közel azonos arányban fordultak elő a saját kultúrához tartozó kibocsátó és sorstárskapcsolatok is az egocentrikus kapcsolathálózatokban. A transzmigrációs folyamatokat segítő, befogadó országban élő egyéb külföldi és harmadik országban élő kapcsolatok az integrálódók kapcsolathálózatában is magas arányban fordultak elő.

Az integrálódó akkulturációs stratégiát követők körében volt a legmagasabb a bizalmasok átlagos száma, ugyanakkor a valós támogatásokat is nyújtó kapcsolatok száma bár magas volt, némileg elmaradt az asszimiláló akkulturációs stratégiát követő válaszadókétól.

Az integrálódó stratégiát folytatók is fontosnak tartották a saját szerepüket a beilleszkedésük elősegítésében, valamint ők is gyakran említették az életüket megkönnyítő tényezők között a befogadó országban élő párkapcsolataikat, barátaikat.

„A barátaim, külön is kiemelve őket: a magyar barátaim, a családom, a könnyű tömegközlekedés, finom ételek olyan dolgok, amik megkönnyítik az életemet, és örömet hoznak a mindennapjaimba” (48 éves, olasz, férfi, informatikus).

A szeparálódó stratégiát folytatók főbb jellemzői

A szeparálódó akkulturációs stratégiát folytató válaszadók többsége egyértelműen a tanulmányi lehetőségeket jelölte migrációja elsődleges okaként, emellett a válaszadók többsége esetében társas hálózatuknak is szerepe volt abban, amiért éppen Magyarországot választották az egyetemi tanulmányaik elvégzésének helyszínéül. Jellemzően 3–5 éve tartózkodtak a befogadó országban, többségük egyetemi tanulmányokat folytató és nem volt aktív munkavállaló. Többségük nem Európai Unió tagállamból származott.

A szeparálódó akkulturációs stratégiát folytató válaszadók többsége egyedülálló volt. Azok a válaszadók, akiknek (valamelyik vizsgálati évben) volt partnerkapcsolata, azok vagy a saját etnikulturális csoportjukhoz tartozó partnert vagy pedig a befogadó országban élő egyéb külföldi vagy harmadik országban élő partnerkapcsolatot említettek. Ugyanakkor a magyar társsal kapcsolatban élő, de legalább az egyik lekérdezés során szeparálódó stratégiát folytató válaszadók esetében a befogadó ország irányába történő orientáció erősödött és a magyar kapcsolatok aránya is növekedett a két lekérdezés között. Egy másik, az első lekérdezés során magyar partnerrel kapcsolatban élő és akkor integrálódó akkulturációs stratégiát folytató válaszadó ugyanakkor a második lekérdezés idejére egyedülállóvá vált, akkulturációs stratégiája pedig szeparálódóvá változott, valamint a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatainak száma is jelentősen csökkent a két lekérdezés között. A vizsgált mintán tehát a magyar partnerkapcsolatok, vagy azok hiánya a szeparálódó akkulturációs stratégiát követők esetében is szerepet játszott az akkulturációs orientáció alakulásában.

Ezen válaszadók a magyarországi kommunikációban elsődleges nyelvként jellemzően az angolt használták, magyarul egyáltalán nem vagy egy kicsit beszéltek, ugyanakkor fontosnak tartották a nyelvtudásuk fejlesztését, de nem érezték magukat elég motiváltként, hogy időt szánjanak a nyelvtanulásra. A kibocsátó országuk irányába jellemzően erősebb kötődést érezték, mint a befogadó ország irányába. A saját etnikulturális és egyéb migráncsoportok irányába érzett kötődésük mértéke rendszerint erősebb volt, mint a befogadó társadalom irányába érzett, ugyanakkor az interjúk során többen is említették, hogy bár nagyon szeretnének baráti kapcsolatokat szerezni a befogadó ország társadalmából, erre nincs lehetőségük.

„Akkor most én kérdezek egyet: magyar barátokat hogy lehet szerezni?” (22 éves, indiai, nő, orvostanhallgató)

„Az egyetemen a külföldiek a külföldiekkel lógnak, a magyar hallgatókkal egyáltalán nincs kapcsolat” (26 éves, amerikai, férfi, orvostanhallgató).

Az interjúkban a magyar kapcsolatok kiépítése kapcsán, tehát egyszerre jelent meg a válaszadókban az elutasítottság érzése („lehetetlen küldetés magyar barátokat szerezni”, „fontosak lennének a magyar barátok, de sajnos egy magyar kapcsolatom sincs”, „talán a nyelvtudás hiánya miatt, de egyetlen magyar barátom sincs”), ugyanakkor a nyelvtanulás, mint a kapcsolódás megkönnyítésének lehetséges eszközének elutasítása („fontos lenne, de nincs rá időm”), ami szintén logikus döntés lehet a befogadó országban töltött időszak átmenetiségének tudatában.

A válaszadók szinte mindegyike tapasztalt kisebb-nagyobb mértékű diszkriminációt vagy hátrányos megkülönböztetést a befogadó országban. Bár leggyakrabban a nyelvtudás hiányából származó kellemetlenségeket említették, többen meséltek történeteket ahhoz kapcsolódóan, hogy külföldiként mennyire nehéz (elfogadha-

tó áron) albérletet találni. Szintén több válaszadó említette a tartózkodási engedély megszerzéséhez kapcsolódó negatív tapasztalatait, a mindennapi élet során tapasztalt magyar nyelven történő degradáló megjegyzéseket. Gyakran említették a tömegközlekedés, a bevásárlás és a különböző szolgáltatások igénybevétele során tapasztalt türelmetlenséget a nyelvi akadályaik miatt, a „szemforgatást” a befogadó társadalom tagjaitól az angol nyelvű kommunikációra való válaszként. Egyesek ugyanakkor olyan komoly sebeket okozó történeteket is elmeséltek, amelyek felidézése hónapokkal, évekkel később is érzelmileg felkavaró volt számukra.

„Egyszer otthon felejtettem a diákigazolványomat, és nem tudtam bemutatni az ellenőrnek a bérletem mellé. Amellett, hogy kiállította a büntetést, végül még azt is hozzám vágta, hogy »menj haza a saját országodba, ott blicceljél!« Ezt csak utólag tudtam meg, miután beültünk egy kávéra a csoporttársaimmal, az egyikük jól beszél magyarul” (23 éves, francia, nő, gyógyszerészstan hallgató).

„Egyszer egy étteremben a barátnőmet nem látták szívesen a bőrszíne miatt, és azt feltételezték, hogy nem tudná kifizetni a fogyasztást...” (31 éves, szaúdi, nő, orvostanhallgató).

„Sokan megkérdezik, hogy cigány vagyok-e? Már mint a klinikán, a páciensek is. Ezt az elején nem igazán értettem, de aztán megtudtam, hogy a magyarok utálják a cigányokat...” (22 éves, indiai, nő, orvostanhallgató).

Arra a kérdésre adott válaszaik kapcsán, hogy milyennek látják a befogadó társadalom tagjait, a szeparálódó stratégiát követő válaszadók is gyakran utaltak az életkor és végzettségbeli különbségekre. Szintén visszatérő motívum volt a befogadó társadalom jellemzésében a kezdeti zárkózottság, ridegség, ami a „falak lebomlása után” „melegszívűséggé” és „barátságossággá” változik. A válaszadók (az asszimilálódó, az integrálódó és a szeparálódó stratégiát követők is) gyakran említették a „feltételekhez kötött befogadás” motívumát: például „lehet integrálódni, ha a bevándorló is próbálkozik”, „értékelik a nyelvtudást”, „ha nyitott vagy a kultúrára”, „ha az anyanyelvükön kérsz segítséget, segítenek”, „ha keményen dolgozol, segítenek”.

A szeparálódó stratégiát folytató válaszadók támogató hálózatának mérete átlagosan kevesebb személyből állt, mint az asszimilálódó és integrálódó stratégiát folytató válaszadóké. A valós támogatásokat nyújtó kapcsolatok átlagos száma ugyanakkor nem mutatott jelentős különbséget. Kapcsolathálózatukban szinte egyáltalán nem fordultak elő magyar kapcsolatok. Ez a stratégia a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok hiánya mellett jelenthet egyéb migráncsoportokkal vállalt közösséget vagy a kibocsátó kultúrához tartozó csoportokba zárkózást is. A vizsgált mintán az előbbi volt nagyobb arányban beazonosítható.

A transzmigrációs stratégiát folytatók főbb jellemzői

A transzmigrációs stratégiát folytató válaszadók jellemzően egyetemi hallgatók, de munkavállalók és olyan személyek is voltak közöttük, akik egyszerre tanultak és dolgoztak is. Egyes válaszadók esetében a költözésük óta eltelt időszak viszonylag rövid volt, míg mások a tanulmányaik végéhez közeledve már hazatérésüket vagy további migrációjukat tervezték. A transzmigrációs stratégiát követő munkavállalók jellemzően gazdasági okból érkeztek és további migrációjukat is az adódó lehetőségektől tették függővé. Többségük esetében a racionális okok mellett valamilyen személyes ismertség is szerepet játszott a migrációs döntésben. Bár a transzmigrációs stratégiát folytató válaszadók többsége nem tervezte letelepedését a befogadó országban, fontos megjegyezni, hogy mindössze két válaszadó tervezte a befogadó ország elhagyását az elkövetkező egy éven belül a második adatgyűjtés időpontjától számítva. A transzmigrációs stratégiát követők többsége a visszatérését a kibocsátó országba vagy a további migrációt a tanulmányaik befejezésének időpontjától tették függővé, ami ideális esetben is legalább további 2–4 évet jelentett a befogadó országban.

A transmigrációs stratégiát követő válaszadók felének nem volt partnerkapcsolata, másik fele távkapcsolatot tartott fenn külföldön élő partnerével. Többségük Európán kívüli országokból érkezett. Az ide sorolt válaszadók nem beszélték a befogadó ország nyelvét, de magyarnyelv-tudásuk fejlesztését nem is tartották fontosnak. A befogadó országhoz jellemzően kevésbé kötődtek, mint a kibocsátó országhoz, vagy kötődésük mértéke mindkét ország irányába alacsony volt. A transmigrációs stratégiát folytató válaszadók vagy egyáltalán nem tartották fontosnak a kulturális kötődést, vagy jellemzően a kibocsátó országban élő kapcsolataik és a befogadó országban élő harmadik országból származó kapcsolataik irányába erősebb kötődést éreztek, mint a befogadó társadalom irányába.

„Nekem egyáltalán nem fontos, hogy milyen kultúrához tartozik valaki, vagy milyen a nemzetisége. Ami fontos, hogy jól érezzük magunkat egymás társaságában, hogy tudjunk egymásra számítani, megtaláljuk a közös hangot. Ennek semmi köze a nemzetiséghez, vagy ahhoz, hogy milyen kultúrához tartozik valaki” (26 éves, amerikai, férfi, orvostanhallgató).

Többségük az interjúk során beszámolt a befogadó országban tapasztalt negatív megkülönböztetésről, diszkriminációról.

A transmigrációs akkulturációs stratégiát követő válaszadók kapcsolathálózatának több mint fele a befogadó országon kívül élő (külföldön élő és otthoni) kapcsolatokról állt. Amíg az otthoni kapcsolatok magas aránya alátámasztja a befogadó ország irányába érzett erős kötődést, a kapcsolathálózatukban szintén magas arányban előforduló külföldön élő, nemzetközi kapcsolatok a transznacionális társas mező tagjaiként elősegíthetik a más országokba történő további mobilitást. A fizikailag elérhető kapcsolataik többsége ugyanakkor szintén egyéb országokból származó, interkulturális baráti és egyéb nem rokoni kapcsolatokról állt. A befogadó társadalom tagjaival egyáltalán nem vagy alig volt kapcsolódásuk, de kapcsolathálózatukban a befogadó országban élő, érzelmileg közeli, támogató kapcsolatok is megtalálhatók voltak. A transmigrációs stratégiát a rugalmasság és alkalmazkodó készség jellemezte, ami együtt járt a két lekérdezés között is megfigyelhető kapcsolathálózati változékonysággal: a migrációs orientációval együtt változó viszonylag gyorsan megjelenő új kapcsolatokkal és az ezzel egy időben tovatűnő, rövid, funkcionális ismertségekkel. Kapcsolathálózatuk közel minden tagjára számítottak volna a társas támogatások valamelyik dimenziójában. Ezzel szemben esetükben a befogadó országban élő bizalmas és valós támogatást nyújtó kapcsolatok átlagos száma közel fele volt a befogadó ország felé orientálódó válaszadókénak.

Az izolálódó stratégiát folytatók főbb jellemzői

Az esetek többségében az izolálódó válaszadók már több éve a befogadó országban éltek és nem tervezték hazaköltözésüket vagy egyéb célországba történő migrációjukat a lekérdezések idejében. Jellemzően tanulmányi célból érkeztek a befogadó országba, de többen említettek a kibocsátó országgal kapcsolatos *push* tényezőket is (diszfunkcionális családi kapcsolatok, túlzott szülői kontroll, szabadságvágy, politikai okok).

Az izolálódók rendszerint bizonytalanok voltak a jövőbeli terveiket illetően. Bár többségük elutasította a kibocsátó országba történő hazatérést, általában bizonytalanok voltak a befogadó országba történő letelepedést vagy harmadik országba történő további migrációt illetően is. Az interjúk során ugyanakkor többen is említették, hogy bár korábban szerettek volna Magyarországon letelepedni, az itt eltöltött évek tapasztalatai alapján ma már nem biztosak benne. Az ezzel kapcsolatos döntésüket jellemzően a tanulmányaik befejezése idejére tervezték, ameddig biztosan Magyarországon akartak maradni, ami további 3–5 évet jelent a befogadó országban. Fontos megjegyezni, hogy az izolálódó válaszadók jellemzően nem nappali alapképzésben vettek

részt, hanem posztgraduális képzésben, például szakorvosi vagy MSc illetve PhD tanulmányokat folytattak. Az izolálódó válaszadók fele élt párkapcsolatban, kapcsolataik a saját etnikulturális közösségükhöz vagy egyéb befogadó országban élő migránsközösségekhez tartoztak. Az izolálódó válaszadók szinte mindegyike az Európai Unió kívüli országokból származott.

Az izolálódó stratégiát követők jellemzően nem beszélték a befogadó ország nyelvét, de ezt nem is tartották fontosnak. Szinte egyáltalán nem kötődtek sem a befogadó országhoz, sem a befogadó társadalomhoz, sem pedig befogadó országban élő saját etnikulturális közösségeikhez. A befogadó országban élő egyéb migránsközösségekhez kismértékben kötődtek.

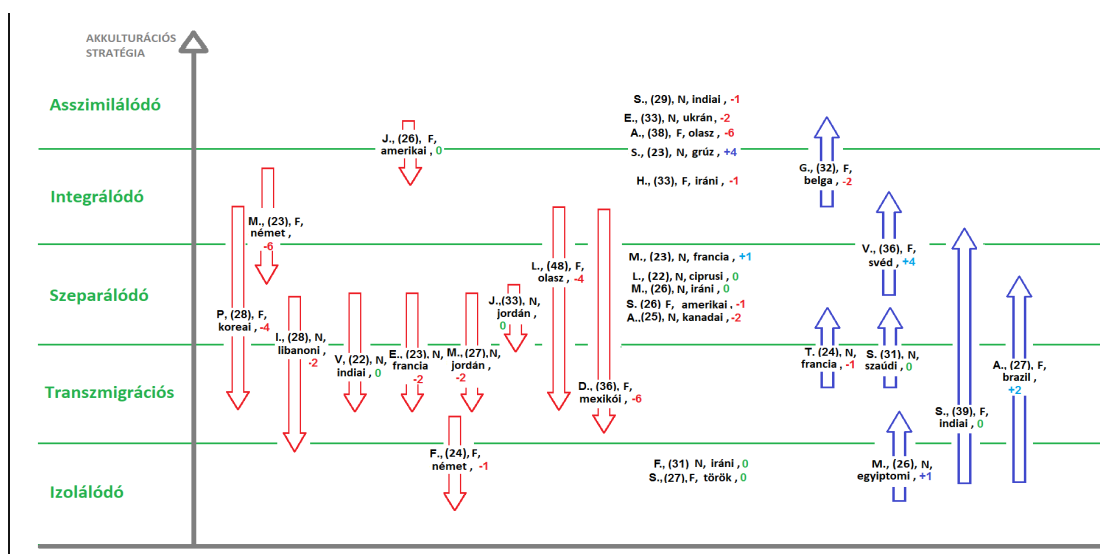
Az izolálódó akkulturációs stratégia kapcsolathálózati szempontból jelentheti a kapcsolatok objektív hiánya mellett a fizikailag elérhető, befogadó országban élő kapcsolatok hiányát, illetve az érzelmileg közeli kapcsolatok hiányát is. Az izolálódók kapcsolathálózata kisméretű vagy elsősorban a befogadó országon kívül élő (otthoni és egyéb országokban élő) kapcsolatokból áll. Az izolálódó stratégia egy különleges típusa lehet ugyanakkor a társas magány esete, amikor az egyénnek vannak kapcsolatai, de ezek közül rendkívül kevés kapcsolat érzelmileg közeli, támogató és jelentőségteljes. Az izolálódó válaszadók kapcsolathálózata kisebb kiterjedtségű volt, mint az egyéb akkulturációs stratégiát követőké, és nagyobb arányban fordultak elő érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok, mint érzelmileg közeli kapcsolatok. Az említett kapcsolatok csak közel harmada élt a befogadó országban, kapcsolathálózatukat az otthoni kapcsolatok dominálták, amelyek jellemzően érzelmileg közeli is voltak. Az egyéb külföldön élő kapcsolatok aránya, a befogadó országban élő kapcsolatok arányához hasonlóan alacsony volt. Egyes izolálódó válaszadóknak egyáltalán nem volt a befogadó országban érzelmileg nagyon közeli kapcsolata, és nem volt olyan válaszadó, akinek több, mint három fő fizikailag is elérhető bizalmasa lett volna. Amíg egyes válaszadók nagyon szerettek volna kapcsolatokat építeni a befogadó társadalommal, addig mások ezt egyáltalán nem tartották fontosnak. Azok a válaszadók, akik szerint fontos volna a kapcsolat a befogadó társadalom tagjaival, általában pozitív véleménnyel voltak a magyar emberekről („nagyon-nagyon kedvesek”, „kedvesebbek, mint amire számítottam”, „nagyon jó tapasztalataim vannak: segítőkészek és kedvesek”) és viszonylag rövid ideje tartózkodtak a befogadó országban. Azok a válaszadók, akik szerint a magyar barátok léte egyáltalán nem fontos, általában diszkriminatív tapasztalatokkal is rendelkeztek a befogadó társadalommal folytatott interakcióik során.

Változások az akkulturációs stratégiákban

A vizsgált mintán az akkulturációs stratégiák mindegyike azonosítható volt a lekérdezések során. Bár a legtöbb válaszadó mindkét évben szeparálódó stratégiát folytatott (2020-ban 11 fő, 2021-ben 10 fő), a két lekérdezés között az integrálódó és az asszimilálódó stratégiát folytatók száma némileg csökkent és a transzmigrációs, valamint az izolálódó stratégiát folytatóké növekedett (4. ábra). A két év stratégiáit külön-külön a 2. Függelék tartalmazza.

Az ábra közepén azok a válaszadók láthatók, akik mindkét évben azonos akkulturációs stratégiát folytattak (12 fő). Az ábra bal oldalán a piros nyilak az akkulturációs stratégiák változása által a személyközi integráció szintjének gyengülését (11 fő), az ábra jobb oldalán pedig a kék nyilak az integráció erősödését (7 fő) jelzik az akkulturációs stratégiákban történt változások alapján. Egyes esetekben a két adatgyűjtés között történő változások a kapcsolathálózat összetételét illetően nem vezettek az akkulturációs stratégiák megváltozásához, a befogadó kapcsolatok számának változásában mégis megfigyelhető volt a kötések gyengülése, megszakadása a befogadó társadalommal. Amíg az első lekérdezés során a válaszadók között öt olyan volt, akinek egyáltalán nem volt magyar kapcsolata, a második adatgyűjtéskor, egy évvel később, a magyar kapcsolatokkal egyáltalán

4. ábra. Az akkulturációs stratégiák változásai

Forrás: Boelens 2022

nem rendelkezők száma megduplázódott (11 fő) (Függelék 2.).

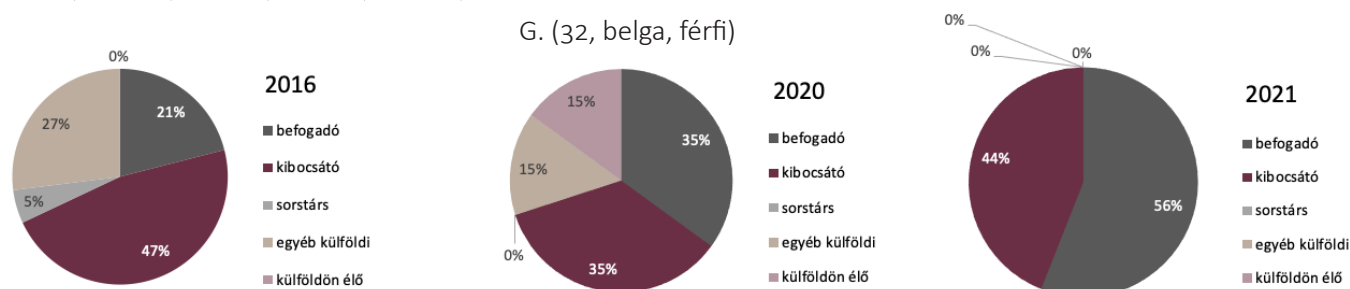
A vizsgált akkulturációs stratégiákat egy-egy esettanulmánnyal mutatjuk be. Olyan eseteket választottunk, melyeknél az akkulturációs stratégia változásában a pandémia és a lezárások is azonosíthatóan fontos szerepet játszottak.

Esettanulmány 1.

G. (32 éves, férfi, belga, orvos) tanulmányi célból érkezett a befogadó országba 2008-ban. Egyetemi évei alatt kezdetben jellemzően egyéb külföldi kapcsolatokból álló kapcsolathálózatot alakított ki, az otthoni kapcsolatok magas aránya mellett. Tanulmányai végén megismerkedett egy magyar lánnyal, akivel a 2020-as lekérdezés idején már 6 éve együtt voltak. G. elmondása szerint a párkapcsolata mind a kultúra adaptációjában, mind pedig a kapcsolathálózatában megjelenő magyar kapcsolatok (barátok, családtagok) arányának növekedésében szerepet játszott.

G. a képzés elvégzése után egy olyan programban folytatta a szakképzést, aminek feltétele volt a magyarnyelv-tudás. Elmondása szerint szintén megkönnyítette a kapcsolatépítést az a tény, hogy a szakképzés alatt a befogadó társadalomhoz tartozó és külföldi rezidensek együtt dolgoztak, ami során a kapcsolattartás gyakorisága napi szintű volt. A pandémiát megelőző lekérdezés idejében G. integráló akkulturációs stratégiát folytatott, ami során a korábbi tanulmányai idején megismert Magyarországon élő egyéb külföldi és más, külföldön élő kapcsolatai is a kapcsolathálózata részét képezték. Az otthoni kapcsolatok és a befogadó országhoz tartozó magyar kapcsolatok közel azonos arányban alkották a kapcsolathálózatát. A pandémia évet követő lekérdezés idejére a szakképzés megszerzésével G. befejezte az egyetemi tanulmányait. A járványhelyzet miatt kialakuló bizonytalanság, a határok lezárása, valamint az egészségügyi dolgozók mobilitását érintő korlátozások miatt G. korábbi terveitől eltérően, a magánegészségügyi szektorban helyezkedett el a befogadó országban. Továbbra is ugyanazzal a személlyel (befogadó) volt párkapcsolatban, aki ekkor már a felesége volt. G. kapcsolathálózata legnagyobb részét már magyar kapcsolatok alkották, amelyek jellemzően a párkapcsolatán keresztül szerveződő családi és baráti kapcsolatokból, valamint a munkahelyén megismert kollegiális kapcsolatokból álltak. Ugyanakkor az alapképzés során kiépített nemzetközi kapcsolatai eltűntek a kapcsolathálózatából, amit

5. ábra. Az akkulturációs stratégia dinamikus változása: a szeparálódótól az asszimilálódóig

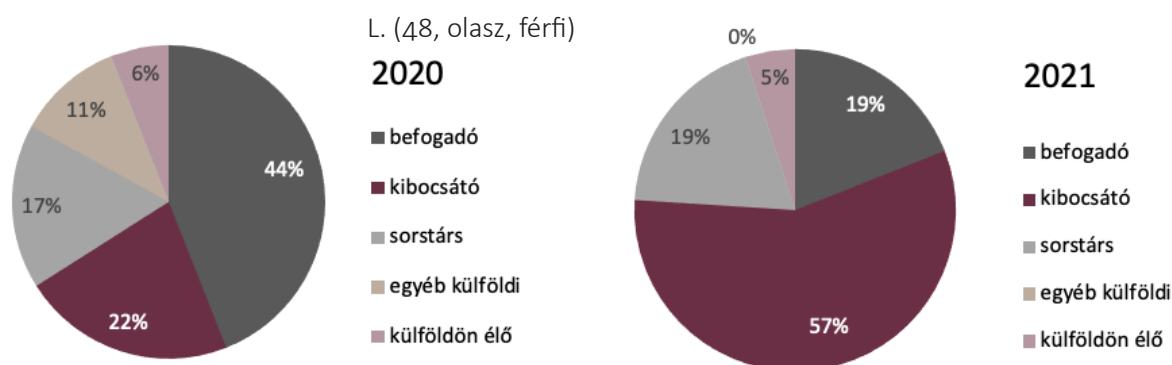
Forrás: Saját szerkesztés.

elsősorban a távolsággal, az eltelt idővel, valamint a prioritások (házasság, gyerekvállalás, munka) megváltozásával magyarázott. A szakképzés során megismert egyéb külföldi kapcsolatok egy évvel később szintén eltűntek a kapcsolathálózatából. Ennek okát a pandémia évében hozott társas érintkezésekre vonatkozó korlátozással, valamint a mindennapos kollegiális együttműködések megszűnésével indokolta. G. nyelvtudása a két utolsó lekérdezés között tovább javult, korábban bizonytalan akkulturációs orientációja erősödött a befogadó ország irányába, a megkérdezés pillanatában az elkövetkező éveit a befogadó országban tervezte.

Esettanulmány 2.

L. (48 éves, férfi, olasz, informatikus) egyike volt azoknak a válaszadóknak, akik a leghosszabb ideje éltek a befogadó országban. A húszas éveinek végén egy nyaralás során beleszeretett egy magyar lányba, így a szerelem-től és kalandvágytól vezérelve úgy döntött, hogy szerencsét próbál Magyarországon. Az, hogy minél hamarabb munkát találjon, megismerje a kultúrát és elsajátítsa a nyelvet, kezdetektől fontos volt számára. A turizmusban és vendéglátásban töltött kezdeti időszak után, a családalapítást követően, informatikusként helyezkedett el. A magyar kultúra adaptációja mellett feleségével mindketten fontosnak tartják az olasz nyelv és kultúra ápolását és megismertetését is a gyerekekkel. L. közel azonos mértékű kötődést érzett mind a kibocsátó országa és kultúrája, mind pedig Magyarország és a magyar kultúra iránt. Kapcsolathálózatában a saját etnokulturális közösségéhez tartozó kapcsolatok és a magyar kapcsolatok közel azonos arányban oszlottak meg. Magyar kapcsolatai elsősorban családi, rokoni kapcsolatokból, munkahelyen szerveződő baráti és kollegiális kapcsolatokból, valamint szomszédokból, ismerősökből álltak. Érzelmileg közeli kapcsolatai mellett, sok érzelmileg valamelyest közeli magyar kapcsolatot is említett. Olasz kapcsolatait szintén jellemzően rokoni kapcsolatok és barátok alkották. Elégedett volt a munkájával és jól érezte magát az irodai közösségben. Kollégáival barátok is voltak, gyakran beszélgettek személyes dolgokról is, munka után időnként az irodán kívül is töltöttek időt egymással. Egy évvel a pandémia után L. kapcsolathálózatában a magyar kapcsolatok aránya jelentősen csökkent, az otthoni, Olaszországban élő kapcsolatoké pedig növekedett. Elmondása alapján kollégáival nem volt közöttük konfliktus, de a *home office* miatt sokkal kevésbé voltak részei egymás életének, beszélgetéseik funkcionálissá váltak, így érzelmileg eltávolodtak egymástól. Ugyanakkor az online térben a korábbiánál több időt töltött a kibocsátó országban élő, elsősorban rokoni kapcsolataival folytatott beszélgetésekkel, aminek gyakori témája volt a mielőbbi viszontlátás és az elkövetkező év olaszországi nyarának tervezgetése. L. szintén említette a nukleáris családi kapcsolatai erősödését, a feleségével és gyerekekkel való viszonya javulását az összezártság következményeként, valamint a felesége családjától kapott társas támogatást.

6. ábra. Az integrálódó stratégia gyengülése a pandémia évében

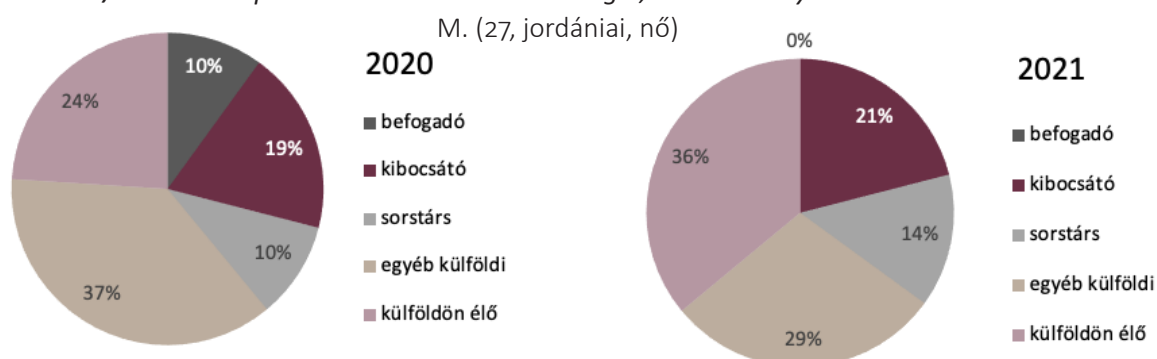

Forrás: Saját szerkesztés.

Esettanulmány 3.

M. (27 éves, nő, jordániai, PhD hallgató, ENSZ kapcsolattartóként dolgozik) az első interjú idején 4 éve élt a befogadó országban. Bár elsősorban tanulmányi célból érkezett Magyarországra, a költözéssel kapcsolatos döntésében a szabadság- és kalandvágy is szerepet játszott. Mesterképzés után doktori képzésben folytatta tanulmányait, emellett pedig sikerült állást szereznie, amivel nagyon elégedett volt. Az első adatgyűjtés során kiterjedt kapcsolathálózattal rendelkezett, a befogadó országban élő kapcsolatait az egyéb külföldi kapcsolatok dominálták, a kapcsolathálózatában azonban pár fő, a munkáján keresztül megismert, érzelmileg valamelyest közeli kollegiális magyar kapcsolatot is említett. Kapcsolathálózata negyedét harmadik országban élő, nemzetközi kapcsolatok alkották. M. kapcsolathálózatában az érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok mellett számos érzelmileg valamelyest közeli, különböző közösségek (pl. munkahely, egyetem, szabadidős tevékenységek) által szerveződő kapcsolat is megtalálható volt. Az első lekérdezés során a saját etnikulturális csoportjához szinte egyáltalán nem kötődött, legerősebb kötődést az egyéb külföldi kapcsolatok irányába érzett, azonban a befogadó társadalom irányába érzett kötődése mértéke csak árnyalatnyival maradt el az egyéb migráncsoportokétól. Letelepedési szándékát illetően bizonytalan volt, de jó lehetőség biztosítása esetén nyitott volt a befogadó országban történő letelepedésre is. A pandémia évét követően kapcsolathálózata az érzelmileg közeli kapcsolatok relatív stabilitása mellett csaknem felére csökkent. Ugyanakkor a második lekérdezés idejére két érzelmileg nagyon közeli kapcsolatot is elveszített, egy alakuló párkapcsolatot és egy bizalmas barátot. Elmondása alapján a pandémia évében rengeteg bosszúságban, konfliktusban és negatív tapasztalatban volt része, valamint a korlátozások és a mindennapi életvitelhez kapcsolódó változások hatására sokkal magányosabbnak és boldogtalanabbnak érezte magát. Bár korábban nem érte negatív megkülönböztetés a befogadó országban, a védőoltáshoz való hozzáférés kapcsán diszkriminációt tapasztalt. Baráti körében a társas távolságtartáshoz, a védőoltáshoz, valamint a járványügyi korlátozásokhoz kapcsolódóan rengeteg konfliktus alakult ki, néhány kapcsolat meg is szakadt emiatt. Elmondása alapján a *home office* következtében a kevésbé erős munkahelyi kapcsolataival gyengült vagy teljesen megszakadt a kapcsolata, ugyanakkor az otthoni és egyéb országokban élő kapcsolatok az online térben némileg erősödtek. M. a pandémia éve után már nem volt biztos abban, hogy a doktori fokozat megszerzését követően a tartós magyarországi letelepedés továbbra is megfontolandó lehetőség számára. Kötődése a két lekérdezés között mind Magyarország, mind pedig a befogadó társadalom irányába gyengült.

7. ábra. A szeparálódó akkulturációs stratégia, izoláció irányába történő elmozdulás

Forrás: Saját szerkesztés.

Esettanulmány 4.

A transzmigrációs stratégia egyik legfontosabb jellemzője a rugalmasság, a változókéesség és a döntések újra definiálásának képessége a körülményekhez alkalmazkodva. D. (36 éves, férfi, mexikói, művészeti igazgató) történetén keresztül a két lekérdezés között lezajló radikális változásokat (integrálódóból transzmigrációs stratégia) szemléltetjük. D. egy adódó munkalehetőség miatt érkezett Magyarországra. Egyébként is elégedetlen volt Mexikóval, a felajánlott munka, amiről egy ismerősétől hallott, pedig visszautasíthatatlan lehetőségnek tűnt számára. Közel egy évvel a költözése után nagyon elégedett volt a munkájával és az új életével a befogadó országban. Bár az első interjú idején még csak alig több mint egy éve élt a befogadó országban, integrálódó stratégiát folytatott: kapcsolathálózatában sok befogadó kapcsolat volt, fontosnak tartotta a nyelvtudása fejlesztését, ennek érdekében nyelvtanfolyamra is járt, erős kötődést érzett mind a befogadó, mind pedig a kibocsátó országa iránt, magyar párkapcsolata volt és szeretett volna Magyarországon letelepedni. Egy évvel később azonban „utolsó napjait” töltötte a befogadó országban, és a pandémiához kapcsolódó utazási korlátozásokon kívül semmi nem tartotta vissza attól, hogy elhagyja Magyarországot. A *home office* keretei között már a következő célországban dolgozott.

„Hogy miért döntöttem úgy, hogy elhagyom Magyarországot? Egyszerű: kaptam egy még jobb álláslehetőséget, egy még jobb országban. [...] mivel minden az online térben zajlik, valójában alig van jelentősége annak, hogy én még nem tartózkodom fizikailag az országban...”

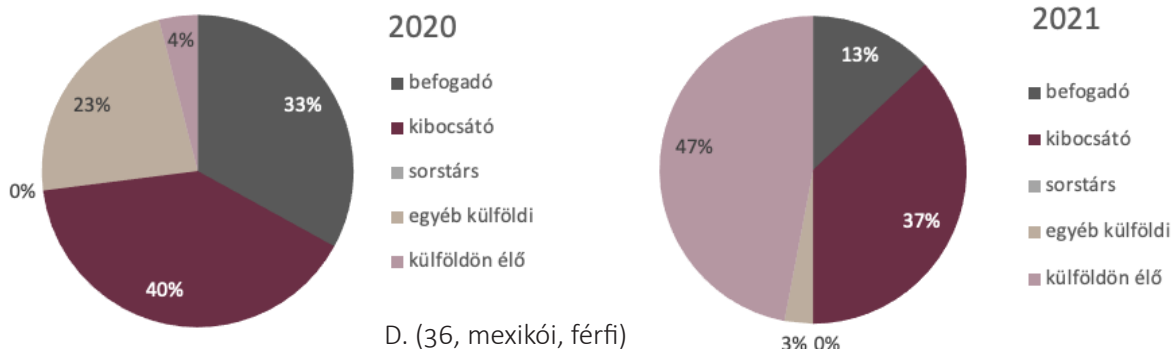
Az interjú során az adódó újabb munkalehetőségen túl egyéb okokat is említett (járványügyi korlátozások, szakítás, külföldön élő új párkapcsolat), amelyek miatt végül úgy döntött, mégsem Magyarország lesz a hosszú távú terve helyszíne.

„A lezárások és az ezzel kapcsolatos home office, valamint az összezártság a barátnőmmel nem tett jót sem a kapcsolatunknak, sem pedig a munkámmal kapcsolatos elégedettségemnek. Egyre többet veszedtünk az állandó összezártság miatt. [...] Végül szakítottunk, én pedig megismerkedtem egy lánnyal, aki most már a barátnőm. Ha őszinte akarok lenni, ő is fontos szerepet játszik abban, hogy éppen ezt a célországot választottam a jövőm helyszínévént.”

D. számára a következő célország nem volt teljesen ismeretlen, hiszen korábbi személyes tapasztalatokkal, egy nagyon közeli baráti kapcsolattal és párkapcsolatán keresztül szerveződő baráti, ismerősi kapcsolatokkal is rendelkezett a jövőbeli befogadó országban. Emellett az online munkavégzés következtében napi szinten kommunikált ottani kollégáival. Kapcsolathálózatából a második interjú idejére nagyrészt eltűntek a magyar kapcsolatok, amelyek jellemzően egy-két éves ismeretségek voltak. A jövőbeli befogadó országban élő kap-

csolatok száma ugyanakkor radikálisan növekedett, akikkel a kapcsolattartás jellemzően az online térben zajlott. A kapcsolati változások mellett attitűdjei és kötődései a jövőbeli befogadó ország kultúrája irányába hasonló motívumokat mutattak, mint egy évvel korábban Magyarország irányába.

8. ábra. Az akkulturációs orientáció változása: letelepedés helyett további migráció

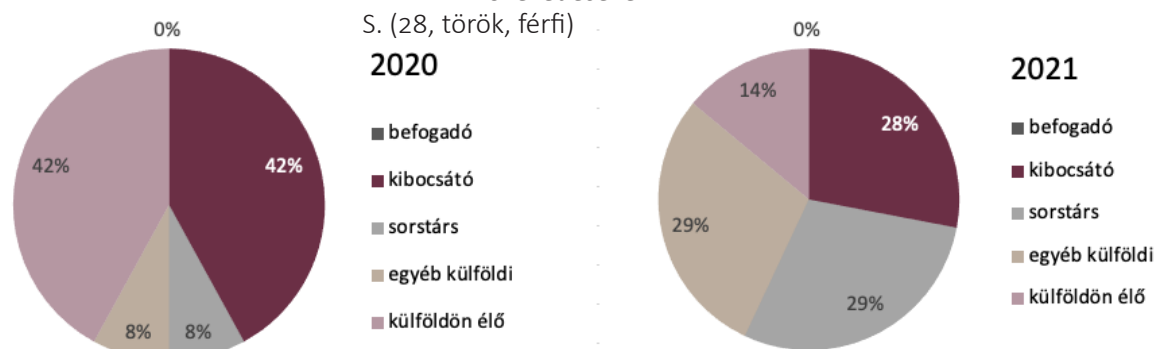

Forrás: Saját szerkesztés.

Esettanulmány 5.

S. (28 éves, férfi, török, levelezős egyetemi hallgató, villamosmérnökként dolgozik) 2018-ban érkezett a befogadó országba a bátyjával. Amellett, hogy szeretett volna Európában tanulni, a családjával való konfliktusok is szerepet játszottak abban, hogy elhagyta a kibocsátó országát. A magyarországi posztgraduális ösztöndíj lehetőségéről egy itt élő barátjától hallott. S. mindkét lekérdezés során egyedülálló volt, de az interjú során hosszasan beszélt a randevúk során szerzett negatív tapasztalatairól és a kulturális félreértésekből adódó konfliktusokról a magyar nőekkel történő ismerkedése során. Kapcsolathálózata jóval kisebb kiterjedtségű volt, mint a vizsgált minta átlaga, ugyanakkor nagyon kevés befogadó országban élő kapcsolata volt: mindössze bátyját és egy egyéb külföldi kapcsolatot említett, érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatai pedig egyáltalán nem éltek a befogadó országban. Érzelmileg közeli, baráti kapcsolatai nagy része a kibocsátó országában élő és harmadik országokban élő kapcsolatokból állt. Nagyon erősen kötődött a kibocsátó országához és a saját etnokulturális csoportjához, ugyanakkor egyáltalán nem kötődött a törökországi társas kapcsolataihoz, amit a migrációs döntésében szerepet játszó családi konfliktusokkal magyarázott. A befogadó országhoz és a befogadó társadalomhoz kismértékben kötődött, ugyanakkor nagyon fontosnak tartotta volna a magyar barátságok kiépítését. A pandémia évét követően S. kapcsolathálózatának mérete tovább csökkent, a változás azonban elsősorban a befogadó országon kívül élő otthoni és harmadik országban élő nemzetközi kapcsolatokat érintette. A befogadó országban élő saját etnokulturális csoportjához tartozó és egyéb külföldi kapcsolatai száma mindösszesen egy-egy fővel növekedett. A költözés óta megszűnt kapcsolatok száma meghaladta a befogadó országban újonnan kialakuló kapcsolatokat, ami részben a társas kapcsolódásokat rendkívüli módon korlátozó intézkedések negatív következményének is betudható. Emellett azonban S. egyike volt azoknak a válaszadóknak, akik számára az újabb társas kapcsolódások kiépítéséhez, a bizalom kialakulásához és egy új környezethez történő adaptációhoz időre van szükség. Kapcsolathálózatát mindkét évben az érzelmileg közeli, hosszú évek óta tartó kapcsolatok dominálták. A költözését követően a befogadó országban élő kapcsolatai lassú ütemben kezdtek kialakulni, amivel párhuzamosan a távolság következtében az otthoni és más országokban élő kapcsolatok száma csökkent. Ugyanakkor S. esete párhuzamba hozható azokkal az izolálódó esetekkel is, amikor a válaszadó „bezárkózik” (vagy bezáródik) a vele együtt költöző családi közösségbe vagy párkapcsolatba, ami egyrészt fontos társas támogatásként funkcionál, másrészt viszont csökkentheti a befogadó társadalom vagy egyéb közösségek iránti kapcsolódás igényét.

9. ábra. Az izolálódó akkulturációs stratégia, a befogadó országban élő kapcsolatok arányának enyhe növekedésével

Forrás: Saját szerkesztés.

ÖSSZEGRÉS

Vizsgálatunk során egy kis elemszámú, speciális mintán néztük meg az akkulturációs stratégiák változását. A Covid19 járvány kitörésének évében (2020 eleje) és az egy év múlva (2021 eleje) ugyanazokkal a személyekkel felvett interjúk lehetőségét adtuk arra, hogy „belefényképezzünk” a Magyarországon élő, magasan kvalifikált migráns fiatalok személyes kapcsolathálózatainak alakulásának folyamatába, ezzel együtt az akkulturációs stratégiáik változásaiba is.

A tanulmány elméleti részében áttekintettük a téma szempontjából fontos megközelítéseket és azokat a kapcsolódó modelleket, amelyek később az elméleti keret kialakításának alapjául is szolgáltak. Az akkulturációs stratégiák értelmezése Berry munkái (1997, 2019) alapján kulturális és kapcsolathálózati megközelítésből történt. A kulturális adaptáció mérését a Berry által meghatározott dimenziók alapján, Örkény és Székelyi (2010), valamint Csepeli és Örkény (2017) munkái alapján realizáltuk. A kapcsolati dimenzió értelmezéséhez a Lubbers és munkatársai (2007, 2010), valamint Brandes és munkatársai (2008, 2010) által kidolgozott kapcsolati kategóriákat alkalmaztuk. Az egyes stratégiák értelmezése során figyelmet fordítottunk az Arends-Tóth és van der Vijver (2006) által akkulturációs feltételeknek nevezett egyéni és társadalmi tényezőkre is, emellett foglalkoztunk a migrációs döntéshez kapcsolódó egyéb (pl. *push* és *pull*) tényezőkkel is. Az akkulturációs orientáció értelmezése a befogadó ország, illetve a kibocsátó vagy harmadik ország felé történő viszonyulás által történt a jövőre vonatkozó tervek figyelembevételével, szintén Arends-Tóth és van der Vijver ajánlása alapján. Az akkulturációs stratégiák változásainak vizsgálata során a befogadó ország irányába történő orientáció esetén a Lubbers és munkatársai (2007, 2010) által meghatározott dinamikus modellt fogadtuk el (az izolálódótól az asszimilálódóig), amiben a költözés óta eltelt idő fontos szerepet játszik.

Elemzésünk során az elméleti keret alapján mindkét évben azonosítottuk a kutatásban részt vevők által követett akkulturációs stratégiákat. Az egyes akkulturációs stratégiák leíró jellemzése a válaszadók (N=30) két alkalommal történő lekérdezése során gyűjtött adatok felhasználásával történt. Érdekesnek tartottuk annak a vizsgálatát is, hogy az olyan dinamikus változók, mint a párkapcsolati státusz, a munkaerőpiaci helyzet és a letelepedési szándék hatással voltak-e az egyének akkulturációs stratégiáira. A vizsgált populációban a befogadó országbeli párkapcsolattal rendelkezők inkább asszimilálódó és integrálódó stratégiát folytattak. Integrációs szempontból azok voltak a legelőnyösebb helyzetben, akik jelen voltak a munkaerőpiacon. Azokra a válaszadókra, akik hosszabb távú tartózkodást vagy letelepedést terveztek, leginkább az asszimilálódó és az integrálódó stratégia volt jellemző.

Az akkulturációs stratégiák változásait egy dinamikus ábrán szemléltettük. A kapott adatok alapján megállapítható, hogy bár mindkét évben a szeparálódó stratégia fordult elő legnagyobb arányban, a kedvező szociodemográfiai mutatókkal rendelkező mintán a két lekérdezés között gyengültek a válaszadók integrációs mutatói. Az akkulturációs stratégiák változásai és az egyes stratégiákon belül a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolatok számának csökkenése által, a válaszadók közel kétharmadánál voltak megfigyelhetők kisebb-nagyobb dezintegrációs folyamatok a befogadó társadalom irányába.

A két lekérdezés közötti változásokat esettanulmányokkal mutattuk be. Ezek kiválasztása során azokat az eseteket részesítettük előnyben, amelyeknél az akkulturációs stratégia változásában a pandémia és az ahhoz kapcsolódó korlátozások is azonosíthatóan fontos szerepet játszottak. A változásokat természetesen nem kizárólag a pandémiával magyarázzuk, hiszen nyilvánvaló, hogy azt a vizsgált populáció élethelyzetéből fakadóan is számos egyéb tényező befolyásolta azt. Az interjúkból mégis az látszik, hogy a pandémia az egyik meghatározó oka lehetett annak, hogy gyengült az akkulturációs orientáció a befogadó ország irányába, melyet az akkulturációs stratégiák változása mellett a befogadó országbeli kapcsolatok csökkenése is mutat. Ezek oka elsősorban az volt, hogy a korlátozások miatt megszűntek azok az integrációs terek (egyetemek online oktatásra álltak át, munkahelyek *home office*-ba szerveződtek, szórakozóhelyek, közösségi terek bezártak), amelyek a migráns fiataloknak lehetőséget nyújtanak az új kapcsolatok kialakítására és fenntartására.

A vizsgálati populációt alkotó külföldi fiatalok többsége elsősorban tanulmányi vagy gazdasági célból érkezett a befogadó országba, döntéseikben azonban az úgynevezett migráns kapcsolati hálók által elérhető társadalmi és kapcsolati tőkék (Gödri 2010) is fontos szerepet játszottak. Ahogyan arra korábbi, vonatkozó kutatások is rámutattak (Gödri 2010), a válaszadók szinte mindegyike esetében szerepet játszott egy korábbi migrációs tapasztalattal rendelkező vagy a befogadó országban élő családtag, barát vagy ismerős, amiért éppen Magyarországot választották célszázként. Egyes esetekben a kapcsolatok segítették a befogadó országban a személyközi integrációt, más esetekben azonban ezek az etno- vagy multikulturális klikkek gátolták a befogadó társadalommal kialakuló új kapcsolatok épülését. A két adatfelvétel között a válaszadók jelentős részének kapcsolathálózatán belül a saját etnokulturális kapcsolatok aránya növekedett, míg a befogadó társadalomhoz tartozók aránya csökkent, így erősödött a szeparálódó és a transzmigrációs orientáció. Az asszimilálódó és az integrálódó stratégiát követőknek ugyanakkor sok, a befogadó társadalomhoz tartozó kapcsolata volt. Emellett akkulturációs orientációjuk is a befogadó ország felé irányult; elkövetkező éveiket Magyarországon tervezték, nagyobb arányban szerettek volna a befogadó országban letelepedni. A vizsgált mintán úgy tűnt, hogy a „menni vagy maradni?” kérdés kapcsán nem csak a nemzetközi kapcsolatok által elérhető kapcsolati tőkéhez való hozzáférés, hanem – elsősorban a bizonytalan akkulturációs orientáció esetén – a befogadó társadalomhoz fűződő köt(őd)ések hiánya is szerepet játszott a transzmigrációs folyamatokban és azok erősödésében.

A *brain drain* (agyelszívás) jelensége hazánkat is érinti, ami a kibocsátó országból kivándorló képzett szakemberek kapcsán kialakuló munkaerőhiány problémáját jelenti (Csepeli–Örkény 2017, Hautzinger–Hege-dűs–Klenner 2014). A folyamat egyértelmű nyertese a befogadó ország, míg vesztese a kibocsátó ország, hiszen az emigráns személy a megszerzett tudását egy másik országban kamatoztatja, amivel hozzájárul annak gyarapodásához szaktudásával, innovációs képességeivel. Magyarországon 2010 óta az elvándorlás számottevően felgyorsult, korcsoport szerint elsősorban a 30–45 éveseket és főleg a magasan képzetteket érinti (Hárs 2016). Ugyanakkor a Magyarországra tanulmányi célból érkező hallgatók száma nemzetközi szinten is jelentős (Ok-tatási Hivatal 2017, KSH 2019, Nguyen Luu 2019). Bár a hallgatók nagy része a *sojournerek* körébe tartozik és tanulmányai elvégzése után hazatérést vagy harmadik országba történő migrációt tervez, a saját kutatásunk mintáján a jellemzően szeparálódó stratégiát folytató hallgatók jelentős része, elsősorban az Európán kívüli

országokból érkezők, bizonytalanok voltak a jövőbeli terveiket illetően és akár hosszú távon is megfontolták volna a maradás lehetőségét. Ezek a fiatal hallgatók, bár szerettek volna kapcsolatokat építeni a befogadó társadalom tagjaival, nem találtak olyan felületeket, ahol ismerkedhettek és kapcsolódhattak volna, és annak ellenére rekesztődtek ki a befogadó társadalomból, hogy egy egyetemi közösség tagjai voltak a hasonló életkorú és vélhetően hasonló érdeklődésű magyar hallgatótársaikkal. Amíg a dolgozó vagy egyszerre dolgozó és tanuló válaszadók kapcsolathálózatában a pandémia évét követően jellemzően csökkent a munkahelyen keresztül szerveződő magyar kapcsolatok aránya, addig a csak tanulmányokat folytató válaszadók hálózatában mindkét évben nagyon kis arányban vagy egyáltalán nem fordultak elő magyar kapcsolatok.

Véleményünk szerint a válaszadók által hiányolt kapcsolódási lehetőségek bővítése, a magyar és külföldi hallgatók csoportja közötti hidak építése, erősítése pozitív hatással lehetne a hazánkba érkező fiatalok akkulturációs orientációjának erősödésére a befogadó ország felé, ami eredményeképpen talán többen döntenének úgy, hogy a hazánkban megszerzett szaktudásukat nem külföldön hasznosítanák.

HIVATKOZÁSOK

- Albert F. – Dávid B. (1994) Magyarországon tanuló külföldi diákok kapcsolathálózati jellemzői. *Szociológiai Szemle*, (3), 81–91.
- Albert F. – Dávid B. (szerk.) (2020) „Barát-szám» Barátság a társadalomban. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, (3) Elérhető: <https://socio.hu/index.php/so/article/view/826> [Letöltve: 2022-05-21].
- Antonucci, T. C. – Ajrouch, K. J. – Birditt, K. S. (2014) The Convoy Model: Explaining Social Relations from a Multidisciplinary Perspective. *The Gerontologist*, 54(1), 82–92. <http://dx.doi.org/10.1093/geront/gnt118>
- Arends-Tóth, J. – van de Vijver, F. J. R. (2006) Issues in the Conceptualisation and Assessment of Acculturation. In Borstein, M. H. – Cote, L. R. (szerk.) *Acculturation and parent-child relationship: Measurement and development*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. 33–62.
- Barrera, M. Jr. – Ainlay, S.L. (1983) The structure of social support: A conceptual and empirical analysis. *Journal of Community Psychology*, 11. 133-143. [http://dx.doi.org/10.1002/1520-6629\(198304\)11:2%3C133::AID-JCOP2290110207%3E3.0.CO;2-L](http://dx.doi.org/10.1002/1520-6629(198304)11:2%3C133::AID-JCOP2290110207%3E3.0.CO;2-L)
- Berry, J. W. (1974) Psychological aspects of cultural pluralism: Unity and identity reconsidered. In Brislin, R. (szerk.) *Topics in culture learning*. Honolulu, HA: East-West Culture Learning Institute. 17-22.
- Berry, J. W. (1997) Immigration, acculturation, and adaption. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Bochner, S. (2006) Sojourners. In Sam, D. – Berry, J. W. (szerk.) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: University Press, 181–197.
- Boelens D. (2022) Broken Bridges. Magyarországon élő külföldi hallgatók és magasan képzett bevándorlók akkulturációs stratégiáinak változásai a pandémia alatt. In Csepeli Gy. – Örkény A. (szerk.) *Kötő-jelek*. Budapest: ELTE-TÁTK. 32-54.
- Brandes, U. – Lerner, J. – Lubbers, M. J. – McCarthy, Ch. – Molina, J. L. (2008) Visual Statistics for Collections of Clustered Graphs. In *Proceedings of the IEEE Pacific Visualization Symposium (Pacific Vis'08)*. IEEE Computer Society Press, 47–54.
- Brandes, U. – Lerner, J. – Lubbers, M. J. – McCarty, Ch. – Molina, J. L. – Nagel, U. (2010) Recognizing modes of acculturation in personal networks of migrants. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 4, 4–13. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.478>
- Clair, R., – Gordon, M., – Kroon, M. – Reilly, C. (2021) The effects of social isolation on well-being and life satisfaction during pandemic. *Humanities and Social Sciences Communications*, (8)28. <http://dx.doi.org/10.1057/s41599-021-00710-3>
- Csepeli Gy. – Örkény A. (2017) *Nemzet és migráció*. Budapest: ELTE –TÁTK.
- Dávid B. – Herke B. – Huszti É. – Tóth G. – Túry-Angyal E. – Albert F. (2021) A pandémia hatása a személyes kapcsolathálózati struktúrára. Otthoni munkavégzés: védelem a vírustól vagy társas izoláltság? *Scientia et Securitas*, 2(3), 350–357. <http://dx.doi.org/10.1556/112.2021.00056>
- Erikson, E. H. (1991) Az életciklus: az identitás epigenezise. In *A fiatal Luther és más írások*. Budapest: Gondolat, 437–496.
- Fouron, G.E. – Glick-Schiller, N. (2002) The generation of identity: refinding the second generation within a transnational social field. In Levitt, P. – Walters, M.C. (szerk.) *The changing face of home: the transnational lives of the second generation*. New York: Russel Sage Foundation. 168–208.
- Gödri I. (2010) *Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és a kapcsolati hálók jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézetének Kutatási Jelentései 89. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Gödri I. (2017) Az integráció mutatói és esélykülönbségei a Magyarországon élő bevándorlók körében. *Demográfia*, 60(1), 5–55.
- Gödri I. (2018) Nemzetközi Vándorlás. In Monostori J. – Spéder Zs. (szerk.) *Demográfiai Portré 2018*. Budapest: KSH NKI, 237–270.
- Hárs Á. (2018) Elvándorlás, bevándorlás és magyar munkaerőpiac. Jelenségek, hatások, lehetőségek. In Kolosi T. – Tóth I. Gy. (szerk.) *Társadalmi Riport 2016*. Budapest: TÁRKI. 243–262.
- Hautzinger Z. – Hegedüs J. – Klenner Z. (2014) *A migráció elmélete*. Budapest: Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- Hogan, B. – Carrasco, J.A. – Wellman, B. (2007) Visualizing Personal Networks: Working with Participant-aided Sociograms. *Field Methods*, 19., 116–144. <http://dx.doi.org/10.1177/1525822X06298589>
- Huszti É. (2015) *Megismer-hetem. A személyes kapcsolathálózat feltárásának új formája: kapcsolati napló*. Debrecen: Egyetemi.
- Kahn, R. L. – Antonucci, T. C. (1980) Convoys over the life course: Attachment, roles and social support. In Baltes, P. B. – Brim, O. G. (szerk.) *Life-span development and behaviour (Vol. 3)*. New York: Academic Press, 272-277.
- Kaspersky (2020) Find your tribe. Staying connected to combat loneliness. Elérhető: <https://media.kasperskydaily.com/wp-content/uploads/sites/86/2020/06/09142852/KAS0739-Kaspersky-Find-your-tribe-report-v3.pdf> [Letöltve: 2022-07-19].

- Központi Statisztikai Hivatal (2019) Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok, földrészek, országok, és nemek szerint. Elérhető: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0023.html [Letöltve: 2022-07-19].
- Lubbers, M. J. – Molina, J. L. – McCarty, C. (2007) Personal Networks and Ethnic Identifications: The Case of Migrants in Spain. *International Sociology*, 22(6), 721–741. <http://dx.doi.org/10.1177/0268580907082255>
- Lubbers, M. J. – Molina, J.L. – Lerner, J. – Brandes, U. – Ávila, J. – McCarty, C. (2010) Longitudinal analysis of personal networks. The case of Argentinean migrants in Spain. *Social Networks*, 32(1), 91–104. <http://dx.doi.org/10.1016/j.socnet.2009.05.001>
- Lukács J. Á. (2018) *Roma egyetemisták beilleszkedési mintázatai kapcsolathálózati megközelítésben*. Doktori értekezés. Budapest Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola. https://repo.lib.semmelweis.hu/bitstream/handle/123456789/8637/lukacsjagnes.d_DOIs.pdf?sequence=1 [Letöltve: 2022-12-19].
- Massey, D. S. – Arango, J. – Hugo, G. – Kouaouci, A. – Pellegrino, A. – Taylor, J. E. (2001) A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés In: Sik E. (szerk.) *A migráció szociológiája*. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium, 9–41.
- Massey, D. S. – Espana, F. G. (1987) The Social Process of International Migration. *Science*, 237, 733–738. <https://www.jstor.org/stable/1699201>
- Massey, D. S. – Espinosa, K. E. (1997) What’s Driving Mexico-U.S. Migration? A Theoretical, Empirical and Political Analysis. *American Journal of Sociology*, (102)4, 939–999. <http://dx.doi.org/10.1086/231037>
- McAllister, L. – Fischer, C.S. (1978) A procedure for surveying personal networks. *Sociological Methods and Research*, 7, 131–148. <http://dx.doi.org/10.1177/004912417800700202>
- Molin, E. – Arentze, T. – Timmermans, H. (2008) *Eliciting Social Network Data*. Paper presented at the International Conference on Survey Methods in Transport: Harmonisation and Data Comparability, France, May 25–31.
- Nguyen Luu, L. A. (2019) *A nemzetközi felsőoktatási mobilitás pszichológiai aspektusai*. Budapest: ELTE Eötvös.
- Oktatási Hivatal (2017) *Felsőoktatási Statisztikai Adatok*, letölthető kimutatások. Elérhető: https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozzetle/felsooktatsi_statistikak [Letöltve: 2022-07-19].
- Örkény A. – Székelyi M. (szerk.) (2010) *Az idegen Magyarország. Bevándorlók társadalmi integrációja*. Budapest: ELTE Eötvös.
- Sam, D. – Berry, J.W. (2006) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sam, D. – Berry, J.W. (2019) *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology. Second Edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van der Poel, M.G.M. (1993) Delineating personal support networks. *Social Networks*, 15, 49–70. [http://dx.doi.org/10.1016/0378-8733\(93\)90021-C](http://dx.doi.org/10.1016/0378-8733(93)90021-C)
- Wellman, B. (1979) The community question. *American Journal of Sociology*, 84, 1201–1231.

FÜGGELÉK 1.

A Függelék nem tartalmazza az interjú helyzetben elhangzott összes kérdést, kizárólag a jelen tanulmányhoz kapcsolódó releváns dimenziókat és kérdéseket. A kérdések többsége nyílt kérdésként került lekérdezésre. Az Örkény és Székelyi (2009) által szerkesztett, később Csepeli és Örkény (2017) munkájához is használt kérdőívből átvett kérdéseket a függelékben dőlten szedve közöljük.

A vizsgált dimenziókhoz tartozó kérdőív kérdések

I. Migrációs dimenzió

1. *Melyik évben érkezett Ön Magyarországra?*
2. *Milyen okok játszottak szerepet abban, hogy elhagyta szülőhazáját?*
3. *Milyen okok játszottak szerepet abban, hogy éppen Magyarországra költözött?*
4. *Ismert-e Ön valakit Magyarországon mielőtt (először) ideköltözött? Ha igen, ki(ke)t?*

II. Kapcsolati dimenzió

1. Mi az Ön családi állapota? Ha van partner: kora, lakóhelye, nemzetisége, iskolai végzettsége, foglalkozása, mióta vannak együtt, milyen nyelven beszélnek egymással, hol és mikor ismerkedtek meg?

2. Érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok vizsgálata.

A legtöbb ember egy- egy fontos dolgot időnként megbeszél másokkal. Ha mondjuk az elmúlt egy évre gondol: kik azok az emberek, akikkel Ön a fontosabb dolgait, problémáit megbeszélte?

Nevezze meg azokat az embereket a kereszt- vagy becenevük alapján

- akiket a legközelebb állónak érez magához,
- akikben megbízik,
- akikkel szívesen tölti a szabadidejét és
- akikkel támogatják egymást a nehéz időkben!

A megadott kritériumok (nem, kor, iskolai végzettség, foglalkozás, nemzetiség, tartózkodási hely, kapcsolat típusa és hossza, kapcsolattartás módja és gyakorisága) alapján jellemezze őket! A *kapcsolat típusát* az alábbi listából válassza ki és írja a sorszámát a táblázatba! Több kapcsolattípust is jelölhet, ha pl. a barátja a lakótársa is.

1- házastárs; 2- élettárs; 3- partner (barát, barátnő, akivel külön élnek); 4- szülő, 5- gyermek, 6- testvér, 7- egyéb rokon; 8- barát; 9- szobatárs, lakótárs; 10- szomszéd; 11- volt kolléga; 12- jelenlegi kolléga; 13- egyéb munkakapcsolat; 14- iskolatárs; 15- tanár; 16- szolgáltató (ideértve a főbérlet, lakástulajdonost is); 17- ismerős; 18- egyéb, éspedig:

Bece- név	Nem	Kor	Iskolai vég- zettség, foglalko- zás	Nemzeti- ség	Hol él? 1. Ma- gyaro. 2. az Ön anyaor- szága 3. egyéb ország	Kapcso- lat típusa (több opció lehetsé- ges)	Mióta ismerik egy- mást?	Milyen gyakran beszél- nek?	Hogyan tartják a kapcsolat- ot?	Támoga- tás típusa

3. Érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok vizsgálata.

Az előzőekben azokat a kapcsolatait gyűjtöttük össze akiket a legközelebb állónak érez önmagához.

Most, kérem, gondoljon azokra az emberekre, akikkel nincs olyan közeli viszonyban, mint az előbb felsorolt személyekkel, de

- kölcsönösen, név szerint ismerik egymást;
- akikkel, ha összefutnának az utcán, valószínűleg váltanának néhány szót;
- akiket felkereshetne személyesen, telefonon, online, vagy egy harmadik személyen keresztül, ha akarná;
- akik, véleménye szerint, megtennének Önnek egy kisebb szívességet;
- akik többek, mint egy egyszerű ismerős, viszonyuk azonban nem túl közeli!

A következőkben a most felsorolt kapcsolatait is jellemezze az előzőekben meghatározott instrukciók alapján! Kérem, most nézze át a létrehozott két listát! Amennyiben úgy érzi, hogy van még olyan kapcsolata, amely kimaradt a felsorolásból, de igazak rá a megadott kritériumok, egészítse ki a listákat!

4. Társas támogatások

A következőkben hat életszerű szituációt fogok felsorolni. Gondolja át, hogy a felsorolt kapcsolatai közül kinek a segítségére számítana a megadott szituációkban? Írja a táblázatok "Támogatás típusa" című oszlopába a szituáció sorszámát azok mellé a nevek mellé, akiről úgy gondolja, hogy segítenének Önnek! Egy név mellé több szituáció sorszáma is kerülhet, és egy szituációban annyi nevet jelöl, amennyit szeretne!

A fenti két listán jelölt személyek közül...

1. Ki adna Önnek kölcsön egy kisebb összeget, ha szüksége lenne rá? (anyagi segítség)
2. Kitől tudna egy kisebb szívességet kérni? Például egy levél feladását a postára, ha nem tudja ezt megtenni a munkaideje miatt, vagy egy bevásárlást, ha megbetegedne? (instrumentális segítségnyújtás/szívesség)
3. Kitől esne jól egy ölelés egy rossz nap után? (intim interakció)
4. Kitől kérne tanácsot... (tanács)
4A a magánéletével kapcsolatban?
4B a mindennapi élethez kapcsolódóan?
4C a tanulmányaival, karrierjével kapcsolatban?
5. Kihez fordulna visszaigazolásért, ha nem biztos önmagában? (visszaigazolás)
6. Kivel töltené szívesen a szabadnapját? (szabadidő)

A korábban jelölt személyek közül nyújtott-e valaki valamilyen támogatást vagy segítséget az egyes szituációkhoz kapcsolódóan az elmúlt 3 hónap során? Kérem, gondolja végig a jelölt személyenként az egyes szituációkat és ha igen, jelölje a táblázatban a nevek mellé írt szituáció sorszámát csillaggal!

5. PSN- térkép

A következőkben az eddig megadott adatok alapján elkészítjük az Ön Személyes Kapcsolathálózat Térképét, ahol 5 kategóriában, érzelmi közelség alapján fog kirajzolódni a kapcsolatai térképe. Az emberek születésüktől életük végéig kapcsolatban állnak más emberekkel, vannak, akikhez szorosan kötődnek, míg másokkal az ismertség kevésbé erős, a kapcsolattartás sem rendszeres. A különböző kapcsolatok- ahogy az előzőekben is kirajzolódott – különböző típusú támogatásokat nyújtanak, a kapcsolathálózatunk pedig nem állandó, hanem velünk együtt folyamatosan változik. A kapcsolathálózati térkép (vagy PSN-térkép) egy pillanatképet mutat arról, hogy kiből áll jelenleg a kapcsolathálózata, melyik személy mennyire áll közel Önhöz érzelmileg, hol él, milyen kulturális háttérrel járul hozzá a saját kulturális identitása ápolásához, vagy új kultúrák megismeréséhez. A PSN- térkép elkészítésével vizualizáljuk az Ön támogató kapcsolathálózatát.

A térkép létrehozásához kövesse a következő instrukciókat!

A korábbiakban felsorolt, érzelmileg nagyon közeli és érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok mindegyikét helyezze el a térképen az adott kapcsolat becenevével és sorszámával, az alábbiak alapján:

1. Az EGO felirat a térkép közepén Önt simbolizálja. Az EGO-t körbevevő 4 kör az érzelmi közelséget simbolizálja. Minél közelebb érzi önmagához az adott személyt, annál közelebbi körbe kerüljön!
2. Amint látható, a PSN-térkép öt negyedre van osztva: HOST, ORIGIN, FELLOW, TRANSNATIONALS és INTERNATIONALS. A kategóriák a következőket jelentik:
 - HOST (Befogadó közösség tagjai): azok a személyek, akik a befogadó országban élnek és a befogadó ország nemzetiségéhez tartoznak. Tehát ide kerülnek a Magyarországon élő magyarok.
 - ORIGIN (Kibocsátó közösség tagjai): azok a személyek, akik jelenleg is az anyaországában élnek.
 - FELLOW (Sorstársak): azok a személyek, akik nemzetisége az önével megegyező, és szintén a befogadó országban élnek.
 - TRANSNATIONALS (Egyéb külföldi kapcsolatok): azok a kapcsolatok, akik szintén a befogadó országban élnek, de más nemzetiségűek mint Ön vagy a többségi társadalom tagjai.
 - INTERNATIONALS (Külföldön élők): azok a kapcsolatok, akik nem Magyarországon vagy az anyaországában élnek, hanem egyéb országokban. A nemzetiség ebben az esetben bármilyen lehet.

III. Végzettséggel, munkaerőpiaci helyzettel, tanulmányokkal kapcsolatos kérdések dimenziója

1. Mi az Ön végzettsége?
2. Mi az Ön foglalkozása, szakmája?
3. Dolgozik-e jelenleg?
4. Folytat-e tanulmányokat jelenleg?
5. Munkaerőpiaci helyzettel kapcsolatos kérdések:
 - 1.1. Milyen munkát végez jelenleg? Miből áll a munkaköre?
 - 1.2. Dolgozott-e korábban Magyarországon egyéb munkahelyen vagy munkakörben?
 - 1.3. Volt-e olyan társas kapcsolata, aki szerepet játszott a munkahelyszerzésben Magyarországon?
5. Tanulmányokkal kapcsolatos kérdések:
 - 5.1. Milyen szakon tanul, és milyen szintű képzettséghez jut a tanulmányai befejezése által?

- 5.2. Mikor kezdte és mikor tervezi befejezni az aktuális tanulmányait?
- 5.3. Folytatott-e tanulmányokat korábban Magyarországon?
- 5.4. Miért éppen Magyarországot választotta tanulmányai helyszínéül?
- 5.5. Volt-e olyan társas kapcsolata, aki szerepet játszott abban, hogy éppen Magyarországon folytasson tanulmányokat?

IV. Akkulturációs dimenzió

1. Milyen nyelvet használ jellemzően a hétköznapok során? (Többet is megnevezhet!)
2. *Beszél-e magyarul?*
3. *Mennyire tud Ön magyarul?*
4. *Mennyire fontos Önnek, hogy tökéletesítse a nyelvtudását?*
5. Egy 1-5-ig terjedő skálán jelölje mennyire fontosak Önnek az alábbiak!

Jelölje, hogy mennyire fontosak Önnek a felsoroltak egy 1-5-ig terjedő skálán, ahol 1 – Egyáltalán nem fontos 2 – Nem nagyon fontos 3 – Valamelyest fontos 4 – Fontos 5 – Nagyon fontos						
1.	Mennyire fontos Önnek a saját nemzeti kultúrájának ápolása?	1	2	3	4	5
2.	Mennyire fontos Önnek, hogy legyenek barátai, akik a saját nemzetiségéhez tartoznak?	1	2	3	4	5
3.	Mennyire fontos Önnek a magyar kultúra megismerése, elsajátítása?	1	2	3	4	5
4.	Mennyire fontos Önnek, hogy legyenek magyar barátai és ismerősei?	1	2	3	4	5

6. *Kérem, értékelje az alábbi helyeket és csoportokat aszerint, hogy mennyire kötődik hozzájuk! Válaszait egy 1-7 skálán árnyalhatja, ahol az egyes érték jelenti azt, hogy „egyáltalán nem kötődik”, a hetes pedig azt, hogy „nagyon erősen kötődik”!*
 1. Az Ön származási országához?
 2. Magyarországhoz?
 3. A Magyarországon élő, Önnel azonos nemzetiségűekhez?
 4. A magyarokhoz?
 5. A Magyarországon élő, nem a saját nemzetiségéhez, és nem is a magyar nemzetiséghez tartozó egyéb külföldi csoportokhoz?
 6. A származási országában élő saját nemzetiségéhez?
7. *Szeretne-e a jövőben magyar állampolgárságot kapni?*
8. *Az utóbbi években érte-e Önt valaha hátrányos megkülönböztetés Magyarországon...?*

Lehetséges válaszok: 1-SOHA 2- RITKÁN 3- GYAKRAN 4-NV

1. A jogi státusza, dokumentumai miatt
2. A vallása miatt
3. Az anyanyelve vagy akcentusa miatt
4. A bőrszíne miatt
5. A kora miatt
6. A származása miatt

7. A neme miatt
8. Az anyagi helyzete miatt
9. Egyéb, éspedig:

Amennyiben igen, megosztaná-e részletesebben a tapasztalatait?

9. Milyen nehézségekkel kell szembenéznie jelenleg a mindennapjai során?
10. Mik könnyítik meg a mindennapjait?
11. Tapasztalatai alapján milyenek a magyar emberek általában?
12. *Mik a tervei a jövőre nézve? Szeretne Magyarországon letelepedni, esetleg más országba költözne, vagy visszaköltözne a származási országába?*
 1. Szeretne Magyarországon letelepedni
 2. Máshová költözne
 3. Visszamenne a származási országába
 4. Nem tudja

V. Szociodemográfiai kérdések

Neme:

Születési idő:

Születési hely:

Nemzetiség:

Anyanyelv:

A 2021-es online adatgyűjtés során a kérdőív következő dimenziói és kérdései kerültek újból lekérdezésre:

II. Kapcsolati dimenzió:

1. Családi állapot, 2. Érzelmileg nagyon közeli kapcsolatok, 3. Érzelmileg valamelyest közeli kapcsolatok, 4. Társas támogatások, 5. PSN-térkép

Az érzelmileg nagyon közeli (2. kérdés) és érzelmileg valamelyest közeli (3. kérdés) kapcsolatok felsorolása után az egyes személyek és kapcsolatok jellemzéséhez használt névinterpretáló kérdések közül először csak a dinamikus változókra vonatkozó adatok megadását kértük (tartózkodási ország, kapcsolat típusa, kapcsolattartás módja, gyakorisága, kapcsolat hossza, érzelmi közelség) valamint a második lekérdezés során, a fentiekén túl, arra is megkértük a válaszadókat, hogy válasszák ki azokat a személyeket, akikkel a korlátozások alatt is tartották személyesen (is) a kapcsolatot, és jelöljék meg azokat, akikkel találkoztak személyesen az elmúlt 3 hónap során.

Ezután átküldtük az első lekérdezés két névlistáját (érzelmileg nagyon közeli és valamelyest közeli kapcsolatok), és megkértük a válaszadókat, hogy jelöljék meg azokat a kapcsolatokat, akik mindkét évben szerepeltek a listán, és töltsék ki a hiányzó adatokat (nem, kor, iskolai végzettség és foglalkozás, nemzetiség, kapcsolat eredete) a listán újként szereplő személyekre és kapcsolatokra vonatkozóan.

A társas támogatások mérése után (4. kérdés), a kapott adatok alapján ismét elkészítettük a válaszadók PSN-térképét,

jelölve azon az új kapcsolatokat és a megmaradó kapcsolatokat. Ezután átküldtük a válaszadóknak mindkét PSN-térképet és a két évben történt kapcsolati változások magyarázatára kértük őket. A válaszadók minden egyes megmaradó, eltűnő és új kapcsolatra vonatkozóan osztottak meg információt az azokkal kapcsolatos változásokat illetően, illetve ha egyes kapcsolatokon belül történt érzelmi közeledés vagy távolodás, annak okaira is rákérdeztünk. Az interjú során a pandémiához kapcsolódó korlátozások társas hatásaival külön is foglalkoztunk.

III. Végzettséggel, munkaerőpiaci helyzettel, tanulmányokkal kapcsolatos kérdések:

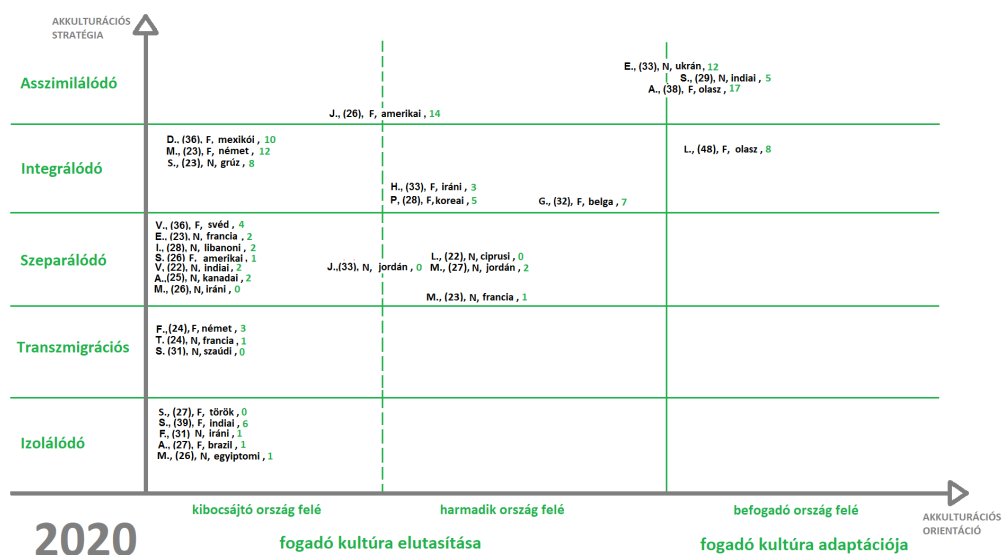
Amennyiben történt változás a munkaerőpiaci helyzetet, illetve tanulmányi előrehaladást illetően a releváns kérdések újból lekérdezésre kerültek.

IV. Akkultúráció:

Az akkultúrációs dimenzió minden kérdése újból lekérdezésre került (1–12 kérdés).

FÜGGELÉK 2.

AKKULTURÁCIÓS STRATÉGIÁK 2020 (N=30)

AKKULTURÁCIÓS STRATÉGIÁK 2021 (N=30)

